

ORVOSI KÖNYVTÁRAK MEDICAL LIBRARIES

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének hivatalos lapja
Official Journal of Hungarian Medical Library Association

2016. 13. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

*„Csengő-bongó versikével
Hát köszöntsük a nyarat,
Amely eljött, amely itt van,
Utcáinkban, házainkban,
S most már végre itt marad.*

*Nem a március van mostan,
Nem van most az április,
Amit hőben most mi élünk,
Megirigyelheti tőlünk
Szicília, Kápri is.”*

(Tóth Árpád: Június 21.)

KÖSZÖNTŐ / EDITORIAL	3
HÍREK / NEWS	4
20 éves a MOKSZ	4
„Egészség-Információ-Könyvtár” 2. konferencia	5
Tagkönyvtáraink a MOKSZ honlapján	6
Új tagkönyvtárral bővült a MOKSZ	6
Virtuális kiállítások a ZMK Egészségügyi Szakkönyvtárában	6
MOKSZ a Facebookon	6
„Egészség-Információ-Könyvtár” 2. konferencia a könyvtári szaklapokban	6
MOKSZ-Akakadémiai Kiadó Orvosi Csomag konzorcium	7
A könyvtáros kompetenciák változása, megjelenése az uniós továbbképzési gyakorlatban	8
„Jöjjen e forráshoz, egészséget lel itt”. Gyógyító vizek és fürdőkultúra címmel nyílt kiállítás a PTE ETKK Klimó Könyvtárban	8
Nyitott tudomány a magyar tudományos életben	9
MOKSZ / HMLA	10
A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének története	10
A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége (MOKSZ) szakmai továbbképzést hirdet	15
A MOKSZ Ellenőrző Bizottsági jelentése a 2015. évről	16
INNEN-ONNAN / FROM HERE AND THERE	18
Korszerű labordiagnosztikai gépekkel gazdagodott a Bajai Szent Rókus Kórház	18
ÖTLETBÖRZE / BRAINSTORMING	20
Egy orvosi szakkönyvtár „másik arca” 1. rész.....	20
ESEMÉNYEK / EVENTS	23
„Well into Words”. Biblioterápiás tanulmányúton az Egyesült Királyságban	23
EREDETI KÖZLEMÉNYEK / ORIGINAL ARTICLES	28
A könyvtárak és a tudományok digitális evolúciójának hálózati konvergenciája. Network convergence in digital evolution of libraries and sciences.....	28
KÖZTÜNK ÉLNEK / LIVING AMONG US	44
A szeretettel gyógyítók. I. dr. Abdulrahman Abdulrab Mohamed, a Békés Megyei Központi Kórház Gyermeosztálya főorvosa – és még más is... ..	44
A Bohócdoktorok látogatása osztályunkon.....	48
NÉVJEGY / CARDS	49
Balanyi Tünde	49
NEKROLÓG / NECROLOGY	50
Emlékek és búcsú Huttkay Emőkédtől	50
SZERZŐI ÚTMUTATÓ / INSTRUCTIONS FOR AUTHORS	52

Kedves Kolléga! Kedves Olvasó!

Idén ünnepeljük a MOKSZ 20. születésnapját.

Erről a jeles eseményről az április 7-ére szervezett „Egészség – Információ – Könyvtár”2. konferenciánk után tartott ünnepi közgyűlésünkön is megemlékeztünk. Akik nem tudtak személyesen részt venni rajta, azok ebben a számban olvashatják Bede Gyöngyvér előadásának szövegét az egyesületünk történetéről.

Mindenkinek a figyelmébe ajánlom Horváth Zoltánné, Marcsi kitűnő cikkét „A könyvtárak és a tudományok digitális evolúciójának hálózati konvergenciája” címmel. Szakmánk új kihívások előtt áll, rendkívül izgalmas lehetőségek nyílnak meg előttünk, amikre fel kell készülnünk.

Szívet melengető írások is olvashatók ebben a számban. Tölgyesi Ágnesnek köszönhetően megismerhetjük a 2016. év Astellas közönségdíjas orvosát: dr. Abdulrahman Abdulrab Mohamedet, a Békés Megyei Központi Kórház Gyermekosztályának főorvosát. Olvashatunk a Bohócdoktorokról is, akik „nevető cseppet” írnak fel mindenkinek.

A konferenciánkon megismert Béres Judit angliai tanulmányútjáról írt élvezetes beszámolót. Az ötletbörze rovatban a Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és Közművelődési Gyűjtemény által szervezett kiállításokról olvashatunk. Kátai Tündének köszönhetően együtt örülhetünk a Bajai Szent Rókus Kórház Laboratóriuma új diagnosztikai gépeinek.

Szomorú szívvel búcsúzunk és megemlékezünk régi kollégánkról HuttKay Emőkééről. Emlékét szívünkbe zártuk.

Szakmai továbbképzés keretében június 9-én a Kresz Géza Mentőmuzeum meglátogatására nyílik lehetőségünk. Sok szeretettel várom a jelentkezéseket – bővebb információ a 15. oldalon található – van még néhány szabad hely!

Dr. Palotai Mária
MOKSZ elnök

20

20 éves a MOKSZ

A MOKSZ megalakulásának 20. évfordulója alkalmából ünnepi közgyűlést tartottunk 2016. április 7-én az EMMI Budapest, V., Arany János u. 6-8. VIII. emeleti nagytermében.

A számos érdeklődőt Dr. Palotai Mária, a MOKSZ elnöke köszöntötte, majd Bede Józsefné elevenítette fel az elmúlt húsz év sikereit, küzdelmeit. Beszélt a MOKSZ alapítóiról, elnökeiről, tagjairól.

Az Orvosi Könyvtárak olvasói számára is megfogalmazta az elmondottakat, melyet lapunk 10-14. oldalain találhatnak meg az érdeklődők. Dr. Palotai Mária megemlékezett a MOKSZ első elnökségéről – Freisinger Jenő elnök, Balogh Margit elnök helyettes, Süttő Gézáné, dr. Vasas Livia, dr. Virágos Márta, Beniczky Gáborné elnökségi tagok, Prepok Ferencné, Czier Zsuzsanna, dr. Marton János ellenőrzési bizottsági tagok – és az alakuló ülésről, ahol a 40 alapító könyvtáron kívül még 80 könyvtár csaknem 200 munkatársa volt jelen.

Nem maradt el jubiláló munkatársaink köszöntése sem, mely esemény mindig nagyon meghatóvá varázsolja összejöveteleinket. Az alábbi képek Brátánné Mikics Veronika jóvoltából hitelesen és művészi módon örökítették meg az ünnepi események feledhetetlen pillanatait.

„Egészség-Információ-Könyvtár” 2. konferencia

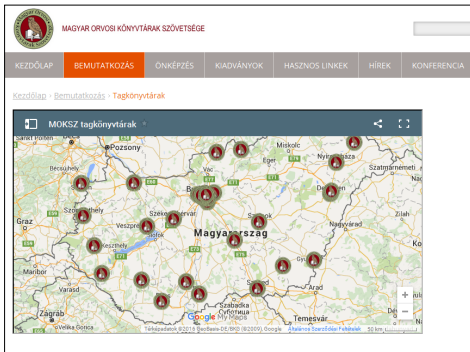
A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége és az Állami Egészségügyi Ellátó Központ Országos Egészségtudományi Szakkönyvtára közös szervezésével április 7-én került megrendezésre az „Egészség-Információ-Könyvtár” 2. című konferencia.

A konferencia fő témája a mentálhigiéné, a lelki egészség volt. Az ünnepélyes megnyitó Brátánné Mikics Veronika énekével kezdődött, majd dr. Németh László az ÁEEK főigazgatója és dr. Somhegyi Annamária, az Országos Gerincgyógyászati Központ prevenció igazgatója köszöntötte a résztvevőket.

A bevezető előadásban dr. Nagy Zoltán professzor, az Országos Klinikai Idegtudományi Intézet főigazgatója mutatott be egy nem túl régi tudományterületet, a neuroestheticát. A továbbiakban a magyar öngyilkosság történetéről, tendenciáiról beszélt Prof. Dr. Zonda Tamás, majd Dr. Tóth András irányította figyelmünket a spiritualitásra, mint a szenvedélybetegek gyógyításában fontos szerepet játszó tényezőre.

Igen nagy érdeklődés kísérte a biblioterápiás szekcióülés négy előadását, melyek más-más aspektusból – történet, oktatás, meseterápia, amerikai gyakorlat – láttatták a témát. Ezúttal is köszönet Dr. Bartos Évának, Dr. Béres Juditnak, Dr. Boldizsár Ildikónak és Dr. Hajnal-Ward Juditnak a felejthetetlen percekért! Az előadások a MOKSZ honlapján <http://moksz.webnode.hu>, a részletes program pedig az alábbi oldalon érhető el: <https://drive.google.com/file/d/0B5tgn-v7x9zeSG1ObHoxTFp6R1U/view?pref=2&pli=1>

Tagkönyvtáraink a MOKSZ honlapján

Valamennyi MOKSZ tagkönyvtár – szövetségünk logójával jelölve – felkerült arra a térképre, amelyet honlapunk készítői, Beke Gabriella és Vízvári Dóra nemrég helyeztek el virtuális oldalunkon. <http://mokszt.webnode.hu/bemutakozas/tagkonyvtarak/>
A térkép alá ötvenhat tagkönyvtárunk frissített adatai – pontos elnevezés, könyvtári kód, cím, telefonszám, kapcsolattartó, e-mail cím és az intézmény honlapjának elérhetősége – is felkerültek.

Új tagkönyvtárral bővült a MOKSZ

Nagy örömmel tájékoztatjuk lapunk olvasóit, hogy a **Richter Gedeon Nyrt. Műszaki Könyvtára** (1103 Budapest, Gyömrői út 19-21. Tel:06-1431-4466) felvételét kérte a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségébe! Kapcsolattartójuk Fazekas Andrea (e-mail: a.fazekas@richter.hu)

Szeretettel köszöntjük Őket a csatlakozás alkalmából!

Virtuális kiállítások a ZMK Egészségügyi Szakkönyvtárában

Újabbnál újabb virtuális kiállítások láthatók a Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtárának honlapján : www.zmkok.hu !
1820. május 12-én született Florence Nightingale brit ápolónő. Iránta való tiszteletből születésnapja lett az Ápolók Nemzetközi Napja. A könyvtárosok ebből az alkalmából tették közzé prezentációjukat. Ezt megelőzően is értékes és nagyon látványos kiállítást láthattunk a Parkinson-kór, valamint a Tuberkulózis Világnapja alkalmából.

MOKSZ a Facebookon

Szeretnénk felhívni az Orvosi Könyvtárak olvasóinak figyelmét a MOKSZ facebook oldalára, amelyet napi rendszerességgel frissítünk! <https://www.facebook.com/orvosikvtarak/?fref=ts>
Nem csupán egyesületünk eseményeiről tájékozódhatnak itt az érdeklődők, hanem az egészségüggyel kapcsolatos újdonságokról, változásokról is! Kérjük, keressék fel az oldalt és mondják el véleményüket róla! A szerkesztők nevében várom észrevételeiket: gracza.tunde@lib.pte.hu

„Egészség-Információ-Könyvtár” 2. konferencia a könyvtári szaklapokban

A Könyvtári/Levelezőlap ez évi 4. számában és a Könyvtárvilág oldalán is található tudósítás az „Egészség-Információ-Könyvtár” 2. konferenciáról Beke Gabriella alelnök és Dr. Palotai Mária elnök jóvoltából. Elérhetőek az alábbi URL oldalakon:

<http://kll.org.hu/lapszam/xxviii/04-4>

<http://mke.info.hu/konyvtarvilag/2016/05/egeszseg-informacio-konyvtar-az-aek-es-a-mokszt-2>

AKADÉMIAI KIADÓ

MOKSZ-Akadémiai Kiadó Orvosi Csomag konzorcium

Az „Akadémiai Kiadó Zrt. orvosi- és egészségtudományi tartalmainak online-only konstrukciós eléréséről, MOKSZ tagintézmények részére”

című tárgyalás zajlott 2016. február 18-án az AEEK Könyvtárban.

Az Akadémia Kiadó Zrt. részéről jelen voltak Dr. Páll Zoltán és Dr. Bálint András, tudományos és orvosi szerkesztőség vezető valamint Dr. Réffy Balázs igazgató, AEEK részéről dr. Imre László Egészségpolitikai Főosztály vezetője, valamint a MOKSZ elnökségének tagjai.

Az Akadémiai Kiadó hazánk egyik legrégebbi, 1828 óta működő kiadóvállalata. Küldetése a Magyar és az egyetemes tudomány szolgálata, a szaktudományok új felfedezéseinek publikálása, a kutatók közti globális információcsere hatékony támogatása. Akárcsak az 1857-ben alapított Orvosi Hetilap, a Magyar Sebészet, a Magyar Pszichológiai Szemle, a Mentálhigiéné és Pszichoszomatika is az ő gondozásukba jelenik meg.

Online egészségügyi tartalmak elérésére minden kórháznak és egészségügyi intézménynek szüksége van. Ennek kielégítését célozza meg az Akadémiai Kiadó Zrt.

Jelenlegi speciális ajánlatát a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége tagkönyvtárai számára készítette el. Ezzel az együttműködéssel 2016-tól elérhetővé válnának orvos- és egészségtudományi tartalmak a Magyar orvosi könyvtárak széles köre számára.

Az ajánlat az Akadémiai Kiadó Zrt. orvosi- és egészségtudományi tartalmainak – különös tekintettel a három legtöbbet használt folyóirat (Orv. hetil. Magy. seb., Mentálhig. Pszichoszomat.) – online-only konstrukciós eléréséről MOKSZ tagintézmények számára készült. Az ajánlat visszamenőleges elérést is biztosít ezen folyóiratokhoz 2007-ig!

A megállapodás lenne az alapja az esetleges jövő évi EISZ-be kerülésnek, hiszen az idei „megszerveződés” alapján már lenne megfelelő számú résztvevőből álló konzorcium az Akadémiai Kiadó mögött! (Ebben az esetben azonban az ajánlat ilyen formában nem élne tovább!)

Az Akadémiai Kiadó Zrt:

- A MOKSZ tagintézményekkel külön-külön tárgyal és szerződik.
- Központi közbeszerzésre nincs szükség.
- Formálisan feláll a MOKSZ-Akadémiai Kiadó Orvosi Csomag konzorcium
- Az ajánlat 2016.07.01.-2016.12.31. közötti időtartamra vonatkozik.

A csomag részeként gratisz hozzáférést kapnak a MOKSZ intézmények a Kiadó új fejlesztésű NOTA Orvosi Tudástár alkalmazásához is.

Az Akadémiai Kiadó Orvosi Csomag tartalma:

Folyóirat	elérhetőség	Évfolyamok
Clin.& Exp. Med. J.	Backfiles	2009-2011
Hung. Med. J.	Backfiles	2007-2008
Magy. Onk.	Backfiles	2008-2010
Magy. Seb.	Kurrens	2007-2016
Orv. Hetil.	Kurrens	2007-2016
Eur. J. Ment. Health	Backfiles	2006-2010
Learn. & Percept.	Backfiles	2009-2010,2013
Magy. Pszich. Szle	Kurrens	2000-2016
Menthig. Pszichszom.	Kurrens	2004-2016
Pszichológia	Backfiles	2008-2014

Alapítás éve: 1935

A könyvtáros kompetenciák változása, megjelenése az uniós továbbképzési gyakorlatban

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) tudományos konferenciát szervezett 2016. március 3-án az Országos Széchényi Könyvtárban (OSZK) „A könyvtáros kompetenciák változása, megjelenése az uniós továbbképzési gyakorlatban” címmel.

A tanácskozás előadói az Európai Unió országaiból és az európai székhelyű nemzetközi könyvtáros szervezetekből meghívott kollégák voltak. Baráthné dr. Hajdu Ágnes – az MKE elnöke – az alábbi szavakkal invitálta az érdeklődőket a rendezvényre: „A változó társadalmi, gazdasági, technológiai környezet, az információs társadalom és a globalizmus új elvárásokat támaszt a könyvtárosokkal, információszolgáltató szakemberekkel szemben. Az új elvárásokra paradigmaváltással kell válaszolnunk: a hagyományos szakmai tudásunkat további ismeretekkel, képességekkel, kompetenciákkal kell kiegészítenünk ahhoz, hogy a kihívásoknak meg tudjunk felelni. Az információs és kommunikációs technológiákra kulcsszerep hárul; mobilalkalmazások, web-portál, e-gazdaság és e-társadalom, e-szolgáltatások, stb. formálják környezetünket, de az Open Access, a repozitóriumok terjedése, az átalakuló tudományos publikálási gyakorlat mind újfajta kompetenciák meglétét követelik.

A konferencia fő célkitűzése a formális képzések, a felsőoktatás, a továbbképzések, valamint a munkaerőpiaci igények harmonizációja volt. A konferencia előadásai magyar és angol nyelven hangzottak el szinkron tolmácsolás biztosításával.”

Forrás: [http://mke.info.hu/blog/2016/02/\[2016.05.09.\]](http://mke.info.hu/blog/2016/02/[2016.05.09.])

„Jöjjön e forráshoz, egészséget lel itt” Gyógyító vizek és fürdőkultúra címmel nyílt kiállítás a PTE ETKK Klimó Könyvtárban

A Balneológiai Társaság 125 éves jubileumához kapcsolódó kiállítás, a magyarországi és kiemelten a baranyai gyógyfürdőket, a gyógyító vizekhez, fürdőlethez kapcsolódó tárgyakat, dokumentumokat és a balneológia szakirodalmát kívánja bemutatni a látogatóknak.. A látogatók megtekinthetik könyvtári hálózatunk állományából válogatott folyóiratokat, könyveket is.

A megnyitóra 2016. április 27. (szerda) 15.00 órakor került sor.

A vendégeket Szellőné Fábrián Mária főigazgató helyettes köszöntötte.

A kiállítást Dr. Varga Csaba, a PTE Orvosi Népegészségtani Intézet Környezetegészségtani Tanszék vezetője, a Magyar Balneológiai Egyesület vezetőségi tagja nyitotta meg. A Pécsi Szakképzési Centrum Radnóti Miklós Közgazdasági Szakközépiskola kórusa – kórusvezető: Halmi Gábor – felejthetetlené varázsolták az ünnepséget.

A látnivalók között Dezső Krisztina mb. osztályvezető, könyvtáros-muzeológus kalauzolta az érdeklődőket.

A kiállítás megtekinthető 2016. április 27. - 2017. március 31. között.

A kiállításról készült videó elérhetősége:

<http://www.lib.pte.hu/ek/kiallitasmegnyito-jojjon-e-forrashoz-egeszseget-lel-itt-video>

Nyitott tudomány a magyar tudományos életben

Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma (EKK) szervezésében 2016. március 2-3-án került megrendezésre a „Nyitott tudomány a magyar tudományos életben” című kétnapos konferencia. Az első nap helyszíne az ELTE Egyetemi Könyvtárának nagyolvasóterme volt, a második nap programja a BCE Egyetemi Könyvtár akvárium termében zajlott. A konferencia elhangzott előadások :

- Görögh Edit (DEENK): Az OpenAIRE2020 projekt ismertetése
- Keveházi Katalin (SZTE Klebersberg Könyvtár főigazgató): A nyílt hozzáférés és finanszírozási gyakorlat a Szegei Tudományegyetemen
- Holl András (MTA KIK főigazgató-helyettes): Pasteur4OA, Gold open access kiadás
- Kövér László (Debreceni Egyetem): Esettanulmány a kutatási adatok hozzáférhetőségéről
- Nagy Balázs (NTSZH): A szellemi tulajdonjogok és a nyílt hozzáférés gyakorlata és jogi szabályozása Magyarországon
- Soós Sándor (MTA KIK): A tudományometriai mutatók és alkalmazhatóságuk a kutatási teljesítmény értékelésében
- Kovács Krisztián (Debreceni Egyetem): APSTRACT - Egy nyílt hozzáférésű folyóirat történetéről
- Király Gábor (BCE Szociológiai és Társadalompolitika Intézet): Oktatók-kutatók igényei a kutatási folyamat támogatására. Mit nyújthat a könyvtár?
- Arjan Schalken (Universitetsbibliotheek VU): Managing the development of library research support services
- Nagy Zsuzsanna (BCE Egyetemi Könyvtár): A kutatástámogatás kérdőjelei – Corvinus Egyetem

NYITOTT TUDOMÁNY A MAGYAR TUDOMÁNYOS ÉLETBEN

APSTRACT Applied Studies in Agribusiness and Commerce
A PUBLIKÁCIÓS FOLYAMATA

- A nyers cikk elküldése e-mailben a segédszerkesztőnek / feltöltése az online rendszerbe
- A két bíráló kiválasztása a cikkhez (belső/külsős), előtte plágiumkeresés
- Bírálatot felkérni a cikk bírálata, határidők meghatározása, bírálati lap és követelmények kiküldése
- A visszaérkezett bírálatot a szerzőnek visszaküldeni javításra, vagy teljes végleges visszautasítás
- A szerző által javított cikket a bírálókkal elfogadtatni, illetve a szerzőt nyilatkoztatni, hogy csak itt jelenteti meg a cikkét
- Minimum 10 cikk összegyűjtése egy számhoz
- Nyelvi lektorálás

„Gatekeeper”/”Kapuőr”-elmélet

Prezi

TRANSFORMING THE ACADEM TO MEET CHANGING NEEDS OF RESEARCHERS LESSONS LEARNED AT VU UNIVERSITY AMSTERDAM

A nyílt hozzáférés és finanszírozási gyakorlata a Szegei Tudományegyetemen

SZTE SZÉCHÉNYI TUDOMÁNYEGYETEM

BCE Szociológia és Társadalompolitika Intézet

Mit nyújthat a könyvtár?

Most scientists regarded the new streamlined peer-review process as 'quite an improvement.'

MTA KIK

VU UNIVERSITY OF AMSTERDAM University Library

Nyitott tudomány a magyar tudományos életben. 2016. március 2-3.

**2016. április 7-én a
MOKSZ
megalakulásának
20. évfordulója
alkalmából tartott
ünnepi közgyűlésen
elhangzott előadás.**

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének története

Idén ünnepeljük a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének 20. születésnapját. A 2016. április 7-én megtartott Ünnepi Közgyűlésen visszaemlékeztünk az elmúlt 20 esztendőre.

Hogyan is kezdődött?

1949-ben, a 4118/1949-es kormányrendelet értelmében, idézem:

„az egyes szakterületen végzendő dokumentációs tevékenység szervezeteként szakmai dokumentációs központokat kell felállítani: műszaki; mezőgazdasági; könyvtári; orvostudományi; gazdasági dokumentációs központot.”[19]

Az Orvostudományi Dokumentációs Központ (továbbiakban: ODK) létrehozása egyben a magyarországi szervezett orvostudományi könyvtári ellátás kezdetét is jelentette.

Az ODK fő feladata volt: az orvostudományi szakirodalom gyűjtése, rendszerezése, feltárása, szolgáltatása, az ország egészségügyi intézményeiben létesített orvosi könyvtárak számára módszertani útmutatással szolgálni, valamint munkatársaiknak szakirányú képzést és továbbképzést biztosítani.[9] Irányító testülete a Magyar Tudományos Akadémia volt.

A magyar orvosi könyvtárosok 1953-ban Szegeden, már országos értekezletet tartottak, ahol viszont elég kevesen jelentek meg, kórházi vagy gyógyintézeti könyvtáros pedig egyáltalán nem volt jelen.[10]

Az 1955. májusában, a II. Országos Könyvtáros Konferencián felmerült az igény az egységes könyvtári rendszer iránt – mindez megfogalmazásra is került az 1956. évi. 5. sz. törvényerejű rendeletben – melyek megteremtették a további fejlődés lehetőségét.

Ezen a konferencián már a nagyobb orvosi könyvtárakon kívül, klinikák, kutatóintézetek, gyógyszerterek könyvtárosai is megjelentek!

Idézek a rendeletről:

„Az azonos feladatkörű könyvtárak egységes szervezete a könyvtári hálózat, amelyben a könyvtári szakirányítást az erre kijelölt központi könyvtár végzi.” A hálózat keretei között tervszerű munkamegosztást, gyűjtőkörü racionalizálást, központi katalógust és folyóiratjegyzéket, technikai segítségnyújtást, egységes munkamódszereket kívántak megvalósítani egy tárca keretei között.

E rendelet hatására – 1957-től – az Egészségügyi Minisztérium vette át az ODK irányítását.[6,14] Az intézmény munkatársai ebben az évben indították útjára a mai napig megjelenő Magyar Orvosi Bibliográfiát is.

Újabb fordulóponthoz vezetett az Egészségügyi Miniszter 24/1960 Eü.M. sz. utasítása az orvostudományi könyvtári hálózatról.

Az utasítás első paragrafus 1-es bekezdése kimondja: Az orvostudományi könyvtári hálózat központja az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ (OOKDK), amely az Orvostudományi Dokumentációs Központ jelenlegi szervezetére épül fel. [1]

A második bekezdés szerint pedig „Az OOK könyvtári részlege a Budapesti Orvostudományi Egyetem Könyvtárával, leltárilag elkülönítve, de egyébként

használatára a két intézmény vezetője, mindkét fél feladatait kielégítő együttműködést épít fel." [1]

Ennek hatására 1961-ben már 338 egészségügyi intézeti könyvtárat tartottak nyilván – 439 munkatárssal, akiknek száma 1965-re már 451-re emelkedett.

Az OOKDK – mint hálózati központ – fordítással, dokumentációs tevékenységgel, duplumcsere megszervezésével bővítette feladatait.

Közben 1956-ban útjára indult az Orvosi Könyvtárügyi Szemle folyóirat, ami sajnos csak 2 számot ért meg, de 1961-1993, majd 2000-2001 között "Az Orvosi Könyvtáros" címmel ismét kiadásra került egy nívós, szakmai folyóirat. [18,15]

A hálózat irányítását tehát az OOKDK látta el, de e tevékenységét 29 alközpont segítette: az Országos Orvostörténeti Könyvtár (OOK), az Országos Közegészségügyi Intézet könyvtára, a négy orvostudományi egyetem központi könyvtárai, a tizenkilenc megyei kórház orvosi könyvtárai és négy budapesti kórház könyvtára.

Az elkövetkezendő évek a könyvtári szabványosítás és a kitűnően szervezett hálózati munka következtében a folyamatos fejlődés időszaka volt az egészségügyi könyvtárak életében. A Magyar Szabványügyi Hivatal 1960-ig tizennyolc könyvtári szabványt bocsátott ki.[10]

Kiemelkedő tájékoztatási tevékenység, igényfelméréseken alapuló szolgáltatás, hatékony továbbképzés, nagyszámú könyvtárközi kölcsönzés, sok-sok értékes publikáció, valamint az alközpontokban a katalóguscédulák sokszorosítását megoldó xerox gépek üzembe helyezése igazolta mindezt.

Az OOKDK fennállásának huszadik évfordulóján dr. Benda Mária ezt mondta: „A cél felzárkózni az élen járó országokhoz.” [7]

Tájéртеkezteket, konferenciákat szerveztek, valamint instruktorok személyes látogatásai, útmutatásai által nyújtottak módszertani segítséget a hálózat kisebb könyvtárai számára.

Ennek köszönhetően a hatvanas évek végére a hálózat valamennyi könyvtárában elvégezték az alapvető könyvtári munkákat, beletárolták és feltárták az állományt.

Azért voltak problémák is:

Sok gondot jelentett, hogy az egészségügyi intézmények anyagi ellátottsága nem volt megfelelő, a könyvtárosok nem voltak jó fizetési fokozatba besorolva így máshol kerestek állást.[3,16]

A könyvtári állományok nagysága is problémát jelentett, a könyvtárak harmadában még az 500 kötetet sem érte el az állomány nagysága!

Mindezek ellenére a 70-es éveket ismét a fejlődés időszakának mondhatjuk.

A szolgáltatási helyek állapotában nem történt ugyan változás – de a szolgáltatásaik, igénybevételek, szakirodalommal történő ellátásuk növekedett.

Amikor az OOKDK 1979-ben a harmincadik jubileumát ünnepelte, dr. Székely Sándor igazgató helyettes úr így foglalta össze az intézmény legfontosabb feladatait:

„...szervezi és végzi a könyvtárosok képzését és továbbképzését; létrehozza és gondozza az országban fellelhető külföldi könyvek és folyóiratok központi címjegyzékét, kapcsolatot létesít és tart fenn a külföldi partner-intézetekkel; szervezi és irányítja a hálózatban folyó könyvtártudományi kutató és szakmai tevékenységet, területi és országos konferenciákat és értekezleteket szervez...” [7]

1980-ban két egészségügyi miniszteri utasítás is érintette a hálózat működését.

A 13-as számú konkrétan megfogalmazta azokat a minimum követelményeket, amelyekkel az egészségügyi szakkönyvtáraknak rendelkezniük kell:

„Könyvtárat kell a jövőben működtetni a négyszáz ágyasnál nagyobb intézményekben. Könyvtári helyiséget kell biztosítani, állománya legalább 500 könyvtári egység legyen és vezetésével felelős könyvtárkezelőt kell megbízni...”

A 14-es számú pedig az OOKDK új elnevezését tartalmazta – Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár (OOIIK) – néven.

Az OOIIK továbbra is az egészségügyi szakkönyvtári hálózat központja maradt és ellátta azok szakmai és módszertani irányítását, összehangolta tevékenységüket.[6,11]

A hálózat megszűnéséhez vezető események egy-egy mondatban:

- A kilencvenes években egyre erősebb vélemények, sőt kritikák hangzottak el ezen könyvtári rendszerről, egyesek egyenesen az OOIIK szükségességét kérdőjelezték meg: „kell ez az intézmény, amikor négy kitűnő orvosegyetemi könyvtár van Magyarországon? [18]
- Valójában a politikai, gazdasági és technikai változások „áldozatává vált” az addig igen jól működő egészségügyi szakkönyvtári hálózat.
- Az egészségügyben történt átalakítások, összevonások megszüntették a nagy múltú gyógyintézetek könyvtárait, állományaik vagy megsemmisültek, vagy jobb esetben beépülhettek nagyobb szakkönyvtárak gyűjteményeibe.
- Az említett változást nagyban befolyásolta az információs társadalom kialakulása.
- Az OOIIK szakítva a régi hagyományokkal, „új arculat megteremtésén fáradozott, amit a MEDINFO névhasználattal is jelzett”.
- Megszüntette módszertani osztályát, ahogy az Orvosi Könyvtáros című folyóiratot is, és többé nem biztosított lehetőséget az egészségügyi szakkönyvtárosok képzésére, továbbképzésére sem. [7]
- Az egészségügyi könyvtárak hálózatáról szóló jogi háttér még létezett, érvényben volt, de igazából már nem működött.

A hálózati munka a 20/1992-es Kormányrendelet hatására megszűnt.

Mivel a hálózat mindenben segítette a könyvtárosok munkáját, az együttműködés igénye továbbra is fennmaradt.

Így szerveződött egy orvosi könyvtárosi csoport az időközben megalakult Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) Műszaki Szekcióján belül 1988. május 13-án.

Önálló szervezetként pedig a SOTE Központi Könyvtárában 80 könyvtár 120 képviselőjének jelenlétében létrehozták a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségét 1996. október 16-án. [8]

A szervezet „Alapszabály”-ban fogalmazta meg feladatait, november 5-én közreadott első Hírlevelében pedig tájékoztatta a tagságot annak tartalmáról.

Az „Alapszabály” értelmében a MOKSZ az orvosi és /vagy egészségügyi gyűjtőkörű könyvtárak egyenlőségen alapuló önkéntesen létrehozott egyesülete.[2]

Az alábbiakban az „Alapszabály” néhány gondolatát szeretném kiemelni[2] és velük párhuzamosan megemlíteni, hol is tartunk ma:

- a tagkönyvtárak együttműködésének koordinálása jelenleg folyamatban van, a MOKSZ honlap megújítása, a Facebook közösségi oldal, a levelező lista, a MOKSZ saját e-mail címe, mind-mind felszámolja a távolságot az együttműködésben, közelebb hozza egymáshoz a tagságot, segíti a kommunikációt.
- a tagkönyvtárak állományalakításának megkönnyítése, tanácsadás, központi állomány nyilvántartás és fölpéldány elosztás, ezt segíti a 2013. október 16-án, hivatalosan átadott Orvosi Könyvtárak Közös Katalógusa, a KÖZKAT, valamint az új honlap.
- a tagkönyvtárak könyvtári állományának egységes nyilvántartása - 2013-ban 40 kórház könyvtárába azonos, SZIKLA-21 Integrált könyvtári rendszer került: gyarapítás, katalogizálás, kölcsönzés, keresőmodul és leltározási modul, ezt kiegészítette a folyóirat-, cikk- és multimédiás modul, mely lehetővé teszi az e-dokumentumok tárolását
- könyvtárközi kölcsönzés és kiadványcsere egyszerűsítése és ésszerűsítése
- az új honlap, valamint a KÖZKAT-on belül is lehetőség nyílik majd a könyvtárközi kérésekre.
- kiadói tevékenység
- a 2009-től Orvosi Könyvtárak néven megjelenő folyóiratunk tartalma egyre színvonalasabb
- szakmai és módszertani tanácsadás, továbbképzés, tapasztalatcsere, rendezvények szervezése, folyamatban van az MTMT képzés, PubMed felhasználó képzés, a mai rendezvényünk programja és a korábbi Informatio Medicata szakmai konferenciák, melyeken a plenáris és szekció ülések mellett lehetőség nyílik a kiállítókkal, tartalomszolgáltatókkal való konzultációkra

Ezen szakmai konferenciáink azon túl, hogy lehetőséget adnak a friss információk megszerzésére, alkalmat adnak arra is, hogy köszöntsük a jubiláló kollégákat, az 5 évestől az 55 éve pályán lévő könyvtárosainkat. Ez a figyelmesség egyedülálló a könyvtáros szakmai szervezetek életében. De kapcsolatot tartunk a nyugdíjas kollégákkal is, akikkel a konferenciák nulladik napján személyesen is találkozunk. [12]

A MOKSZ mindenkori vezetése társadalmi munkában koordinálja a szervezet feladatait, melyhez a sikerek, pozitív visszajelzések mindig erőt adnak a folytatáshoz.

Végül, Balogh Margit üzenetét tolmácsolom, aki köszönti a születésnapos Szövetséget de, sajnos nem tudott megjelenni:

„Örülök, hogy részese lehettem a megalakulás folyamatának, a szövetségben eltöltött idő erősítette a szakmai civil szerveződések iránti elkötelezettségemet, megerősítette fontosságukat. Mind a szakmai ismeretek, mind a baráti ismeretségek pályám segítői lettek, maradandó értékeket kaptam, és úgy vélem sokaknak jelentett hasonlókat a szövetségben eltöltött idő, ami erőt adott a további munkához.

Kívánom, hogy mind a szakmai, mind a baráti kapcsolatok tovább segítsék e fontos szakmai szervezet tevékenységét.” [20]

Ki szeretné párát emelni a Balogh Margit által küldött programok közül, melyek a Könyvtárosok Egyesülete Műszaki Könyvtáros Szekciója és az Orvosi Könyvtáros Csoport együttműködésének köszönhetően 1996-2009 között valósultak meg:

- 1996. május 21.-én a Szent István Kórház tanácstermében Merre tovább orvosi könyvtárak? címmel hangzottak el előadások
- 1997. szeptember 23-25. Workshop-ot tartottak Az információ menedzselése az orvosi könyvtárakban címmel
- 1998. júniusában Sárospatakon, a műszaki, orvosi és zempléni szervezetek könyvtárosainak regionális rendezvénye zajlott, többek között a szakmai együttműködési lehetőségekről

Szakmai tanulmányutakon vettek részt

- 1998. szeptemberben Szlovákiában
- 1999-ben Olaszországban, 36 könyvtáros látogatta meg a Padovai Egyetemi Könyvtárat
- 2000-ben Szlovéniában
- 2001-ben Nyíregyházán volt közös rendezvénye a MOKSZ és az MKSZ Orvosi könyvtáros csoportnak és Horvátországi tanulmányúton is jártak
- 2003. június 16-án „Együttműködés a szakkönyvtári, elektronikus tájékoztató szolgáltatásokban” című szimpózium volt Sopronban
- 2004-ben tanulmányi kirándulás Erdélyben
- 2005-ben a SOTE Egészségügyi Főiskolai Karát látogatták a Vas utcában
- 2006. februárban az ESKI-ben volt MKE MKSZ taggyűlés és szakmai nap. [20]

Irodalom:

- [1] 24/1960. (Eü K.13.) Eü. M. számú utasítása az orvostudományi könyvtári hálózatról. Egügyi Közl.1960.10. 176 – 177.
- [2] A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének alapszabálya. Bp., 1996. október 16.
- [3] Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ 1967. évi jelentése. Orv. Kvtáros. 1968. 8. 7-14.
- [4] Bede Jné, Gracza T., Palotai M.: A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége: Történet <http://mokszt.webnode.hu/bemutakozas/tortenet/> [2016.04.07.]
- [5] Berecz K.: Néhány adat a magyar könyvtári rendszer jelenéről, hiányosságairól és jövőjéről. Orv. Kvtáros. 1990. 30. 141-154.
- [6] Freisinger J.: 50 év az egészségügy szolgálatában. Könyvtárak 50 éve az egészségügy szolgálatában, Jubileumi emlékkönyv. Bp. MOKSZ, 1999. 16-22. p.
- [7] Freisinger J.: Lesz-e negyven éves az orvosi könyvtári hálózat? Könyv, Kvtár, Kvtáros. 1997. 6. 30-32.
- [8] Freisinger J.: 50 év az egészségügy szolgálatában. Az orvosi-egészségügyi könyvtárhálózat történetének tendenciái. Könyvtárak 50 éve az egészségügy szolgálatában, Jubileumi emlékkönyv. Bp. MOKSZ, 1999. 19-20. p.

- [9] Gógl Á.: Előszó. Könyvtárak 50 éve az egészségügy szolgálatában, Jubileumi emlékkönyv. Bp. MOKSZ, 1999. 7. p.
- [10] Hajdu I.: Tapasztalatcserek az orvosi könyvtári hálózatban. Orv. Kvtáros, 1968. 8. 4. 263-282.
- [11] Palotai M.: Korszakok egy könyvtár életében. Az Orvostudományi Dokumentációs Központtól az Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézetig. TMT, 2005.52.7-8. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4090&issue_id=464 [2016.02.11.]
- [12] Palotai M.: A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége. Könyv, Kvtár, Kvtáros, 2015. 24. 40-43.
- [13] Papp Ené: Az orvosi könyvtárakról. Változások 1970 és 1978 között és az 1979. évi helyzet. Orv. Kvtáros, 1981. 21. 219-227.
- [14] Sebestyén G.: Beköszöntő. Orv. Kvtáros. 1961.1.3-9.
- [15] Székely S.: Létrejött az Országos Orvostudományi Könyvtár. Orv. Kvtáros, 1961.1.10-19.
- [16] Szepesi Zné.: Az orvostudományi könyvtári hálózat fejlődéséről. Orv. Kvtáros. 1968. 8. 15-20.
- [17] Vasas L.: Megalakult a MOKSZ. Kvtári. Lev/lap. 1996.8.7-8.
- [18] Zsidai J.: Javaslat a könyvtári szervezet átalakítására és a költséggazdálkodás racionalizálására. Kvtári. Figy. 1996. 42. 1. <http://ki.oszk.hu/kf/kfarchiv/1996/1/zsidai.html> [2016.02.11.]
- [19] [http://library.hungaricana.hu/hu/view/MTAKonyvtarKiadvanyai_KOZLEM_035/?pg=132&layout=s&query=SZO%3D\(egyes%20szakter%C3%BCleten\)](http://library.hungaricana.hu/hu/view/MTAKonyvtarKiadvanyai_KOZLEM_035/?pg=132&layout=s&query=SZO%3D(egyes%20szakter%C3%BCleten)) [2016.02.11.]
- [20] https://www.szszbmk.hu/webmail/?_task=mail&_mbox=INBOX&_refresh=1 [2016.04.07.]

Bede Józsefné

Szabolcs-Szatmár-Bereg-Megyei Kórházak és

Egyetemi Oktatókórház

Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és

Közművelődési Gyűjtemény

bede.jozsefne@szszbmk.hu

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége (MOKSZ) szakmai továbbképzést hirdet

A MOKSZ a tagkönyvtárak munkatársainak – szakmai továbbképzés keretében – a **Kresz Géza Mentőműzeum** látogatását hirdeti meg. A Mentőműzeum gyűjteménye Európában egyedülálló. Az egészségügyben dolgozóknak, így az orvos/egészségügyi könyvtárak munkatársainak is fontos, hogy megismerkedjenek a mentéstörténet tárgyi emlékeivel, valamint a mentők és a szervezetük nemes, önzetlen munkájával.

Időpont: Június 9. (csütörtök) 10 és 16 óra között

Cím: 1055 Budapest, Markó u. 22.

A Mentőműzeum küldetése: a magyarországi szervezett mentés történeti emlékeinek megőrzése, gyarapítása és bemutatása, az Országos Mentőszolgálat – és korábbi szervezeti elődeinek – tudományos, szellemi és kulturális örökségének megismertetése a múzeum látogatóival és szélesebb közönségével.

Célja: tisztelettel adózni a mentéstörténet és a mentéstudomány nagy alakjainak és mindazoknak, akik feladatot vállaltak az embermentésben, a bajbajutottak megsegítésében.

A program:

1. Előadás a mentésügyről. (Helyszín: mentőműzeum díszterme.)
2. Mentőműzeum meglátogatása szakképzett vezetéssel.
3. Pincekórház – 1956-os emlékkiállítás megtekintése. Az eredeti helyszínen, az egykori helyiségeket korabeli felszerelésekkel berendezve, műtőrészleggel mutatja be a Pincekórház világát.
4. Az udvaron lévő mentőautók megtekintése.
5. "Veteránbázis" – 13 db oldtimer mentőautó – bemutatása (Budapest, XIII. Mohács u. 22.)
6. Látogatás az Országos Mentésirányítási Központban.

A részvétel ingyenes!

Jelentkezni lehet az alábbi e-mail címen: moksz.orvosikonyvtarak@gmail.com, palotai.maria@aEEK.hu május végéig.

Jelentkezéshez a következő adatokat kérjük: név, munkahely, e-mail cím, mobil telefonszám. Maximum 50-en vehetünk részt a programon, a jelentkezéseket a beérkezés sorrendjében vesszük figyelembe!

Dr. Palotai Mária
MOKSZ elnök

A MOKSZ Ellenőrző Bizottsági jelentése a 2015. évről

készítette: Bede Józsefné EB elnök, Nyíregyháza 2016. április 7.

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének Ellenőrző Bizottsága a szervezet 2015. évi munkáját, céljainak végrehajtását, gazdasági tevékenységeit, eredményeit az alapszabályban foglaltaknak megfelelően egész évben figyelemmel kísérte, az ellenőrzéseket végrehajtotta.

A Szervezet tevékenységei:

- A MOKSZ legnagyobb rendezvénye 2015. március 27.-én az „Egészség-Információ-Könyvtár” címmel megrendezett konferencia, (korábban *Informatio Medicata* néven került megrendezésre) melynek az Emberi Erőforrások Minisztériuma adott otthont, az Arany János utcában. A konferencia rendezői az Állami Egészségügyi Ellátó Központ-Országos Egészségtudományi Szakkönyvtára, és a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége. A rendezvény alatt gazdag programok között válogathattak a külföldi és hazai résztvevők
- A MOKSZ az éves közgyűlését az „Egészség-Információ-Könyvtár” rendezvényének végén tartotta meg. Ekkor került sor a tisztújításra. Az elnök és pü. ellenőrző bizottság elnöki beszámolója után a Jelölő Bizottság elnöke beszámolt a bizottság munkájáról majd sor került a Szavazatszedő Bizottság megválasztására. Titkos szavazással megválasztásra került az új elnök és a 6 fős elnökség
Elnök: Dr. Palotai Mária
Elnökségi tagok: Bede Józsefné, Beke Gabriella, Bérczy Ildikó, Dr. Gracza Tünde, Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes, Dr. Virágos Márta
- 2015. szeptember 10-én még egy közgyűlést tartottunk, az alapszabályban szereplő székhely változást szavazta meg a tagság.
- Az Magyar Könyvtárosok Egyesülete 47. Vándorgyűlése Szolnokon került megrendezésre, 2015. július 16-18. között. „A minőség dinamikája: a fejlődő könyvtár” címmel. Szervezetünket többek között az ÁEEK Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár, a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára a Zala megyei és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kórházak könyvtárának munkatársai képviselték.
- Az elmúlt évben tárgyi jutalomban az a 36 munkatársunk részesült, akik 5 és 40 év között végeztek/nek könyvtárosi tevékenységet.
- Előadás hangzott el MOKSZ részéről a Magyar Kórházszövetség XXVII. (27.) kongresszusán Debrecenben. „Kórházak a „Magyar Tudományos Művek Tára”-ban” című prezentáció három szerzője: Vasas Livia, Beke Gabriella és Palotai Mária.
- Az MTMT használatával kapcsolatban két alkalommal tartottunk képzést a Magyar Tudományos Akadémia Információs Központ és Könyvtár termében. A két képzésen összesen 40-en vettek részt.
- Kérdőíves felmérés készült az egészségügyi/orvosi könyvtárak helyzetéről. Összesen 51 könyvtár töltötte ki a kérdőívet.

Kapcsolatok:

- A MOKSZ vezetősége mindig törekedett a hazai és külföldi könyvtárakkal, az egészségügyi intézményekkel jó kapcsolatot tartani, nemcsak írásos és szóbeli formában, hanem szakmai rendezvényeken, konferenciákon való részvétellel, előadások megtartásával, publikációk megjelentetésével, vagy saját kiadvány, az Orvosi Könyvtárak közzétételével.

Tagság, elnökség, ellenőrző bizottság

- A szervezetnek 2015-ben 55 tagkönyvtára volt, a tagdíj ebben az évben is 3 000,- Ft volt.
- Az év folyamán három alkalommal tanácskozott az elnökség, márciusban az alakuló ülés után, majd pedig szeptemberben és decemberben.
- Az ellenőrző-bizottság részt vett az üléseken, élve javaslattételi jogával.

Adminisztratív tevékenység

- A MOKSZ gazdasági és dokumentációs tevékenységét 2015 március végéig Triebler Brigitta végezte, majd Dr. Palotai Mária vette át.
A könyvelést Fenyvesi Beáta könyvelő végezte 2015-ben.
- Gazdasági elszámolás az előző évekhez hasonlóan 2015-ben is elektronikus úton történt.
- Pénzügyi ellenőrzés 2015. december 10-én, 2016. február 18-án és március 02-án történt.

MOKSZ Ellenőrző Bizottsági jelentés, a 2015. évi pénzügyi elszámolás**I. NYITÓ ÉS ZÁRÓ TÉTELEK**

NYITÓ TÉTELEK

2015.01.01. Banki nyitó egyenleg	144.866,- Ft
2015.01.01. Pénztár nyitó egyenleg	41.675,- Ft

ZÁRÓ TÉTELEK

2015.12.31. Banki záró egyenleg	29.495,- Ft
2015.12.31. Pénztár záró egyenleg (3811 ny.)	10.695,- Ft

II. BEVÉTEL-KIADÁSOK

BEVÉTELEK

Tagdíj bevétel (9111 ny.)	199.000,- Ft
Támogatói bevétel (9112 ny.)	926.000,- Ft
Kamatbevétel	14,- Ft
ÖSSZES BEVÉTEL	1.125.014,- Ft

KIADÁSOK

Egyéb működési költség (512 ny.)(Vezetőségi testületi ülés, dekoráció, nyomtatvány, virág, stb.)	1.114.314,- Ft
Posta ktg. (528 ny.)	8.320,- Ft
Utazási ktg. (526. ny.)	6.670,- Ft
Könyvelési díj (529 ny.)	96.000,- Ft
Bank ktg. (532 ny.)	46.063,- Ft
ÖSSZES KIADÁS	1.271.367,- Ft

III. PÉNZÜGYI ELSZÁMOLÁS

PÉNZKÉSZLET NÖVEKEDÉS (+)

2015.01.01. Bank nyitó	144.868,- Ft
2015.01.01. Pénztár nyitó	41.675,- Ft
Bevételek	1.125.014,- Ft
2015.01.01. Pénztár Nyitó:	

PÉNZKÉSZLET CSÖKKENÉS (-)

Kiadások	1.271.367,- Ft
----------	----------------

ZÁRÓ PÉNZKÉSZLET 2015.12.31. 40.190,- Ft

Korszerű labordiagnosztikai gépekkel gazdagodott a Bajai Szent Rókus Kórház

Kedves Kollégák!

Örömteli eseményről szeretnék beszámolni!

Új, nagyértékű, korszerű gépekkel gazdagodott a Bajai Szent Rókus Kórház Laboratóriuma. Olyan berendezések kerültek az intézmény birtokába, amely azt az országos élvonalba emeli!

A TIOP pályázat keretében a kórház laboratóriumába beszerzett berendezések jelentősen megkönnyítik, meggyorsítják a munkát.

„Ment-e készülék által a világ elébb” és ez a fejlesztés miben jelent előrelépést? – kérdeztem Dr. Scheibl Katalin osztályvezető főorvosnőtől.

„Amikor 25 évvel ezelőtt – a diploma megszerzése után – elkezdtem a laborban dolgozni, az automata pipetták jelentették az automata szerkezeteket. Megpróbáltam összeszámolni, hogy az elmúlt esztendők során hány új gép, készülék működését, működtetését kellett megtanulnunk? 22-ig jutottam el... Ez azt jelenti, hogy szükséges volt évente 1-1 készülék működését vagy számítógépes programot megtanulnunk, nem is beszélve az időközben bevezetett új vizsgálatokról, hiszen nemcsak technikailag, hanem szakmailag is elengedhetetlenül fontos volt fejlődünk.

A most vásárolt műszer azért jelent új kihívást a munkánkban, mert már nem külön-külön kell „automatákat” üzemeltetnünk. Ebben a rendszerben készülékek összekapcsolva, rendszerezve dolgoznak. Kevesebb lett a manuális munka, összehangolódik a mérések ideje, helye, ezáltal átláthatóbbá, pontosabbá, gyorsabbá válik a munkánk.

Az új rendszer két kémiai – Advia – és egy immunológiai – Advia Centaur XP – automatát, valamint az ezek munkáját összehangoló – Versacell X3 – készüléket foglal magába.

A kémiai automaták 1800-1800 mérést képesek óránként elvégezni. Ezek az elemzések vérből 40 különböző vizsgálatot jelentenek, vizeletből s é egyéb testnedvekből pedig még kb. 10-félét!

A Centaur XP immunológia vizsgálatokat végez, pl. hormonvizsgálatokat: TSH, szabad T3, T4, női hormonokat, továbbá tumor markereket, gyógyszer szintet, B12-vitamin, D-vitamin stb.

Ez az automata 240 mérést képes óránként elvégezni, a Versacell ezek munkáját teszi szervezettebbé, pontosabbá. A készülék felismeri és azonosítja a bárkód alapján a beteg adatait, valamint a vizsgálati kéréseket.

A három készülék aktuális állapota, készenléte alapján úgy továbbítja a szérumokat, hogy optimálisan, leggyorsabban, leghatékonyabban történjen a mérés. Egyszerre 200 mintát tudunk a készülékbe helyezni, további 8 helyre sürgős mintákat, ezeket természetesen soron kívül mérik az analizátorok.

A készülékek ezeket azonnal feldolgozzák, így egy órán belül megvan az eredmény.

„A modern gyógyászat egyre inkább igényli a megbízható, precíz, a terápiás döntéseket támogató rendszereket, s ez a készülék teljes mértékben megfelel ezeknek a kihívásoknak...”

A gyakorlat is azt mutatja, hogy lényegi változást hozott pl. a nemrég átadott sürgősségi betegellátás színvonalának emelésében, ahol a gyors, pontos diagnosztika célzottabb, személyre szabott gyógyítást tesz lehetővé.

Egyik asszisztensnőnk véleménye szerint a munka ugyanannyi maradt, de valahogy mégis nyugodtabban, átgondoltabban, jobb időbeosztással lehet dolgozni. Én is így tapasztalom, hogy bár a mérésre fordított idő nem csökkent, de az eredmények gyorsabban születnek meg. A rendszer optimalizálja a munkafolyamatokat, valamint az ún. preanalitikai vagyis a mérés előtti mintakezelési szakaszt lerövidíti!

A pályázattal sikerült további hematológiai automatát – Advia 2120 – és centrifugákat is beszerezni, melyek a már tulajdonunkban lévő készülékekkel is kompatibilisek.

Ezek a korszerű berendezések modul rendszerűek, ezért alapul szolgálhatnak a jövőbeni fejlesztéseknek.

A modern gyógyászat egyre inkább igényli a megbízható, precíz, a terápiás döntéseket támogató rendszereket, s ez a készülék teljes mértékben megfelel ezeknek a kihívásoknak.

Az egyik legfontosabb mégis az, hogy az új rendszer biztonságosabbá teszi a teljes folyamatot, szolgálva ezzel is a színvonalas, minőségi betegellátást!”

Kátai Tünde

Bajai Szent Rókus Kórház

Orvosi Könyvtár

ktunde@bajakorhaz.hu

Egy orvosi szakkönyvtár „másik arca”

1. rész

Nőktől, Nőknek, Nőnapra - Nemzetek és korok divatja porcelánbabákon és képes levelezőlapokon címmel állított össze tárlatot Nyíregyházán, a Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és Közművelődési Gyűjtemény, köszöntvén a kórház hölgy dolgozóit.

Honnan jött az ötlet?

A Magyar Kórházszövetség XXIV. Kongresszusán 2012. áprilisában Egerben meghirdették az „Egészségügy rejtett kincsei – avagy az egészségügyi dolgozók kicsit másképp!” című kiállítást.

Azon a kiállításon – mint orvosi könyvtáros – bemutakoztam fazekas és üvegfestett munkáimmal. Látva az egészségügyi dolgozók lelkesedését, született meg elhatározásom, hogy a saját könyvtárunkban is megvalósítjuk a munkatársak bemutatkozásnak ezen lehetőségét.

Mutassák meg, mivel töltik szabadidejüket, mivel vezetik le a munkahelyi stresszt, mi az, amivel feltöltődnek, mi segíti őket a kiegészítő szindróma megelőzésében?

2012 karácsonyán össze is állt az első kiállítás, „Karácsonyi hangulat” címmel.

Egy nyugdíjas belgyógyász-haematológus főorvos régi karácsonyi képes levelezőlapjait és Controlling Osztályunk egyik munkatársának mikulás figuráit tekinthették meg az érdeklődők.

A következő évtől egy-egy kórházi konferenciához, világnaphoz, jeles eseményhez kapcsolódva is jöttek az ötletek.

2013-ban egy numizmatikai gyűjteményből több alkalommal is válogathattunk. Így született meg:

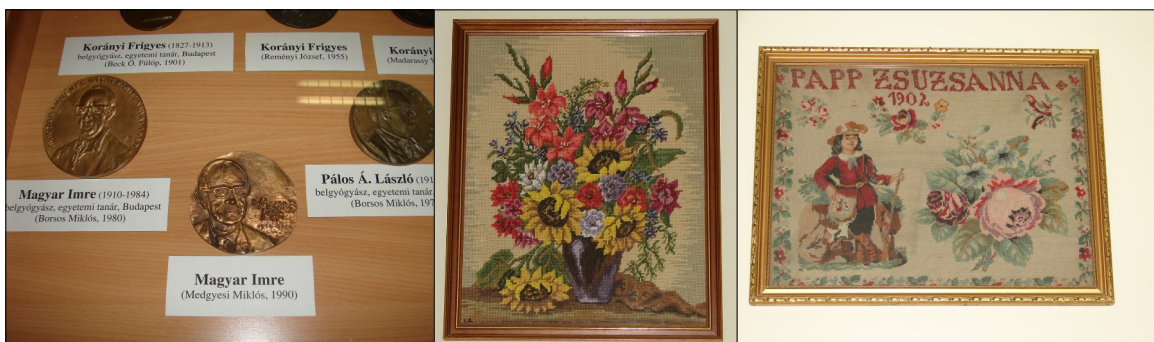
- „A kórbonctan és a törvényszéki (igazságügyi) orvostan jeles érmeiken” című kiállításunk, melyhez archív könyvállományunkból válogattunk dokumentumokat.

- „Gyermekgyógyász portrék magyar orvosi érmeiken”

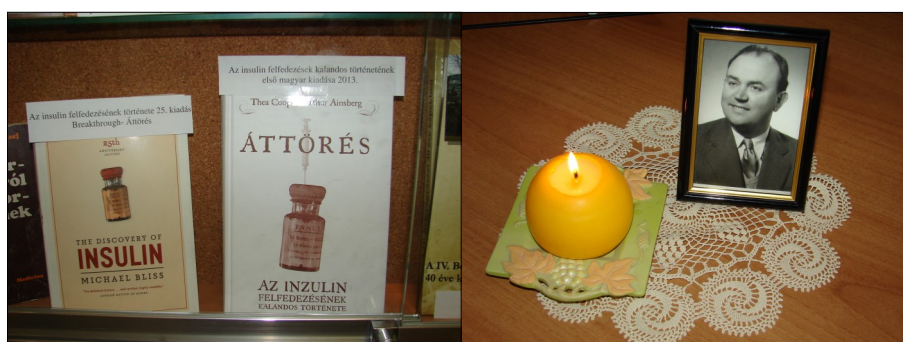

- Majd pedig „Belgyógyász professzoraink érmei” és „Gobelin-gyűjtemény” került a nagyközönség elé.

Három esemény adott okot egy nagyszabású rendezvény és kiállítás összeállítására 2014 januárjában.

- 40 éve működött a Jósa András Oktatókórház IV Belgyógyászati Osztálya,
- 100 éve született Dr. Kónya Bertalan főorvos, aki Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében megteremtette a mai Diabetes Centrum működését,
- 90 éve Nobel-díjjal ismerték el az inzulin felfedezését.

„A diabetológia emlékei” kiállítást a IV. Belgyógyászati Osztály osztályvezető főorvosának gyűjteményéből állítottuk össze.

2014-ben, a Nemzetközi Nőnap alkalmából „Kórházunk rejtett kincsei – avagy egészségügyi dolgozóink kicsit másképp!” címmel mutatkoztunk be.

Nyolc hölgy mutatta be alkotását. Volt olajfestmény, gyöngyfűzött ékszerek, szalvétagyűjtemény, gobelin- és kalocsai hímzés, kerámia, origami, fotó, receptgyűjtemény. Nagyon örültek a felkérésnek és lelkesen hozták bemutatni munkáikat.

Minden kiállításról a helyi sajtót is értesítettük, így az bekerült az ajánlott programok közé, ill. mint hír – fotóval együtt – megjelent. *(Kelet-Magyarország, 2014.március 21., péntek)*

Rendkívül látványos volt a XXII. Országos Szülésznői Konferenciára összeállított „Gólya nénik” – Szülésznői hivatás című összeállításunk is. A vendégkönyvünkbe a következő került: „Szemet és lelket gyönyörködtető a kiállítás”

Az „Egy orvosi szakkönyvtár másik arca” c. cikket folytatni fogjuk...

Bede Józsefné
Szabolcs-Szatmár-Bereg-Megyei Kórházak és
Egyetemi Oktatókórház
Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és
Közművelődési Gyűjtemény
bede.jozsefné@szszbmk.hu

„Well into Words”

Biblioterápiás tanulmányúton az Egyesült Királyságban

Dr. Béres Judit

Pécsi Tudományegyetem KPVK KKTI Könyvtár- és Információtudományi
Tanszék
beres.judit@kpvk.pte.hu

A biblioterápia modern nyugati gyakorlatának kialakításában már sok évtizeddel ezelőtt is kulcsszerep jutott az orvosi könyvtáraknak és könyvtárosoknak. A mai brit biblioterápiás gyakorlattal való ismerkedés azért hasznos, mert nemcsak korszerűbbé formálja a hazai biblioterápiás szemléletet, hanem olyan új célok kitűzésére is sarkall, amelyek az ottanihoz hasonló széleskörű összefogást igényelnek. Ehhez a hazai orvosi könyvtárosok együttműködésére is szükség van. Összefoglalónk meghívás erre a partnerségre.

2015 júniusának végén, a Campus Hungary támogatásával valósult meg az az egyhetes tanulmányút, amelynek keretében lehetőség nyílt a Pécsi Tudományegyetem biblioterápiás szakirányú továbbképzési szak és a Kirklees Council égisze alatt működő Kirklees Libraries and Information Centres biblioterápiás képzése közötti együttműködés kialakítására. A tanulmányút célállomása tudatosan került kiválasztásra, hiszen a Kirkleesben dolgozó kollégák (Julie Walker, John Duffy, Lesley Holl és Jo Haslam) voltak az elsők, akik amerikai tapasztalatok hatására 2000-ben elsőként kezdtek biblioterápiával dolgozni az Egyesült Királyságban. Bár azóta számos más biblioterápiás kezdeményezés indult, a Kirkleesből kiinduló modell a leginkább sokrétű, komplex és rugalmas szemléletű, s legfőképpen a leginkább felhasználóközpontú. Hozzájuk kötődik a biblioterápia mai brit modelljei közül az ún. RAYS modell (a Reading and You Scheme program rövidítéséből), amely a könyvtárak (kiemelten Kirklees és Calderdale intézményei), a helyi jótékony célú civil szervezetek, a szociális ellátórendszer és az NHS (National Health Service – az Egyesült Királyság egészségügyi szolgáltató hálózata) South West Yorskshire-i egészségügyi alapellátási rendszere közötti partnerségen alapul annak érdekében, hogy a jobb pszichés és fizikai állapot eléréséhez, a testi-lelki jóllét kialakításához és megőrzéséhez prevenció, rehabilitáció és önszorgító lehetőségeket kínáljon a térségben élő embereknek és közösségeknek.

A modell keretében a Kirklees könyvtárak és információs központok szakemberei intézményeik falain belül és kívül eső helyszíneken (az ottani szakszeméllyel együttműködve) is nyújtanak a mentális egészség megőrzését és javítását célzó, kreatív közösségi élményen, olvasáson és információszerzésen, tanuláson alapuló szolgáltatásokat. A tanulmányút során megismert legfontosabb kezdeményezések:

- **„Bookchat”**: az irodalomolvasás és a könyvtárhasználat jótékony mentálhigiénés hatásait kiaknázó, kreatív biblioterápiás csoportok kórházi keretek között akut pszichiátriai betegeknek, nappali ellátást

*Dr. Béres Juditot,
a PTE KPVK KKTI
adjunktusát már
megismerhették
kollégáink az április
7-én tartott
konferenciánkon, most
egy – az ottani témához
kapcsolódó –
tanulmányútról
készített beszámolót.*

nyújtó intézményekben és otthonokban demens időseknek, valamint szenvedélybetegeknek, börtönben fogvatartottnak, illetve könyvtári és civil szervezeti keretben működő integrált csoportokban fogyatékkal élőknek, enyhe és középsúlyos depresszióval, stresszel, szorongással, szociális izolációval vagy normatív krízisekkel küzdő egyéneknek, vagy egyszerűen társas szellemi élményre, épülésre vágyó embereknek.

- **„Expert Patients”**: érintett laikusok trénerként való bevonásával működtetett betegképzés, amely tanfolyami rendszerű önszorgató csoportokat, saját egészségükkel kapcsolatos tanulási lehetőséget kínál tartósan fennálló betegséggel (pl. diabétesz, asztma, szívbetegség, epilepszia, kóros elhízás, krónikus fájdalom, depresszió) élő személyeknek. A program filozófiája szerint a betegségével, mentálhigiénés állapotával kapcsolatosan adekvát ismereteket szerző egyén képes tudatosabban és proaktívabban viszonyulni saját egészségi állapotához, megtanulja, mit tehet önmagáért, hogyan előzheti meg állapota romlását, tarthatja kordában betegségét, ezáltal csökken a bizonytalansága, növekszik a kompetenciaérzése, javul a lelkiállapota.
- **„Creative Minds”**: több szervezet partnerségén alapuló összefogás, rendkívül színes programkínálattal. Minden korosztálynak lehetőséget teremt a kreatív közösségi tevékenységekbe való bekapcsolódásra (pl. terápiás célú kertészkedés; táncterápia és ének demenseknek; közösségi művészetek; kreatív írás; tematikus támogató csoportok nőknek, kisgyermekes anyáknak, depressziósoknak, bipolárisoknak). Hasonló című nyomtatott magazinjuk és weboldaluk láthatóvá és elsajátíthatóvá teszi a jó gyakorlatokat.
- **„Portrait of a Life”**: az elmúlt években számos projekt indult az NHS támogatásával (pl. ADAPT, Vivify, Happy places group), amelyek a kreatív és művészeti tevékenységet hasznosítják a demens idősök egészségének szolgálatában. A módszer alapja a más országokban (pl. a finnknél) is sikerrel alkalmazott reminiscencia tréning, amely családi fotók, összegyűjtött és leírt személyes élettörténet epizódok, visszaemlékezések összeillesztésével, a digitális montázstechnika felhasználásával segíti az időseket a jó emlékek felidézésében, ami nemcsak a számukra, hanem az őket ellátó személyzet és a családtagok számára is feledhetetlen élményt, s nem utolsósorban a betegség mögött álló ember személyiségének értékeiről szóló információt nyújt.
- **„Dementia Reading Champion”**: A Huddersfieldben működő, rászoruló és veszélyeztetett gyermekeknek, fiataloknak, családoknak, kiszolgáltatott helyzetű felnőtteknek és időseknek segítséget nyújtó Yorkshire Children's Centre kezdeményezése azt tűzte ki célul, hogy önkéntesek bevonásával rendszeres olvasóköri foglalkozásokat szervez demenseknek. A program célja a Kirklees területén élő demens idősök támogatása költemények, szólások, közmondások olvasása és hallgatása, csoportos beszélgetés és a személyes emlékek mozgósítása, megosztása segítségével.

A felsorolt kezdeményezések – amelyek mindegyike nálunk is követésre érdemes jó gyakorlat – megegyeznek abban, hogy a testi-lelki jóllét elérését támogató intervenciók tárházát gyarapítva kreatív tevékenységeket vonnak be az egészségügyi szolgáltatások mellé. Ezzel hatékonyabbá, sokszínűbbé, kevésbé szorongást keltővé és a kliens által kontrollálhatóbbá varázsolják az egyéni gyógyulást, épülést, változást. A tanulmányútról szóló összefoglaló kapcsán mi most a biblioterápiás szolgáltatások felé fordítjuk a figyelmünket, s azt járjuk körül, hogy mi az, amit a Kirklees biblioterápiás modelljéből érdemes átvennünk.

Legelőször is a komplex, rugalmas, felhasználóközpontú szemléletmódot emelném ki. Az Egyesült Királyságban napjainkban egyáltalán nem használatos a Magyarországon meghonosott klinikai biblioterápia vs. fejlesztő biblioterápia megkülönböztetés. G. Tóth Anita pszichiáter, biblioterapeuta fölvetésével értek egyet abban, hogy ennek a megkülönböztetésnek a biblioterápiás csoportokban részt vevő, sokféle módon és mértékben sérült és sérülékeny egyénnel végzett, felelős facilitátori munkánk és a terapeuták kiképzése fölül nézve nincs értelme, sőt, inkább káros és indokolatlanul korlátozó. A RAYS modellben és azon belül az általam közvetlenül is megismert Well into Words programban kreatív biblioterápiának (creative bibliotherapy) nevezik azt a gyakorlatot, amely a nálunk élesen különválasztott két szegmenst ötvözi. Ez a biblioterápia-felfogás a legmesszebbmenőig inkluzív: bárki részesülhet a szolgáltatásban attól függetlenül, hogy van vagy nincs mentálhigiénés problémája. Gyakori, hogy a mentálhigiénés és fizikai egészségi állapot szempontjából igen különböző emberek integrált csoportban találkoznak az egymástól és az irodalomtól kapott, terápiás

hatású közösségi élménnyel. Szép példa erre a Well into Words programban folyó munkát bemutató videofilm, amelyben a résztvevők mellett megszólalnak az egészségügyi partnerként vagy biblioterapeutaként dolgozó szakemberek is. Ebben a felfogásban kerülnek a részt vevő emberek betegként, kliensként való megnevezését, amit azok esetleg stigmatizálónak érezhetnek. Általában résztvevőként (participant) vagy a szolgáltatás haszonélvezőjeként (beneficiary) említik őket. Nem beszélnek se gyógyításról, se fejlesztésről, hiszen az csak az említett, kerülni kívánt jelentéstartalmakat hangsúlyozná. Ezt az üzenetet erősítendő a biblioterápiás ülésekre többnyire a semleges „bookchat session” (könyvekről való kötetlen beszélgetés) kifejezést használják. A foglalkozásaikhoz az egészségügyi intézmények hangulatához képest neutrális, pozitív élményt felidéző környezetet pl. könyvtárat, civil szervezetet, parkot választanak – ha csak nem zárt intézmény (pl. börtön, szociális otthon, pszichiátria) lakói számára szolgáltatnak, ahol a körülmények adottak. Utóbbi esetben is hangsúlyos azonban, hogy a résztvevők mint emberek vétetnek számba, akiknek ennél fogva joguk van a diszkriminatív és ítélkező hozzáállást nélkülöző bánásmódra, a figyelemre, megértésre, érzelmi támogatásra és elfogadásra.

A modell nemcsak a felhasználóközpontúsága és inkluzivitása, hanem a rugalmas szövegszemlélete miatt is példaértékű lehet a hazai biblioterapeuták számára. Julie Walker szerint a biblioterápiás intervenció akkor a leghatékonyabb, ha művelői személyközpontú megközelítésmódot alkalmaznak. A felhasznált olvasmányok, szövegek valójában csak eszközök ahhoz, hogy a szolgáltatás középpontjában álló ember pszichés támogatásával, érzelmi jóllétének javításával foglalkozzunk.

A jó biblioterapeuta képes arra, hogy a szolgáltatását igénybe vevő egyén konkrét adottságainak és szükségleteinek, valamint a terápiás szerződésben kitűzött céloknak megfelelően válogassa az olvasandó szövegeket, és alkalomról alkalomra, szintén a résztvevők érzelmi igényeit és a felmerülő témaköröket szem előtt tartva, rugalmasan alakítja koncepcióját. Walker hangsúlyozza, hogy személyre és problémára fókuszálva, adaptív és nem preskriptív jelleggel kell viszonyulni az alkalmas olvasmányok köréhez. Nem a mindenképpen elolvasandó klasszikusokat kell közelíteni az emberekhez, hanem azokat az olvasmányokat kell alkalomról alkalomra megtalálni és följánlani nekik, amelyek az adott élethelyzetben a leginkább megszólítják és segítik őket az előrejutásban, s megfelelő kapaszkodókat kínálnak nekik a fejlődésben, változásban. E felfogásban a biblioterápia (vagy a nálunk kedveltebb elnevezéssel irodalomterápia) nem kizárólag szépirodalmi művekkel folytatott terápiát jelent. A mai finn és amerikai biblioterápiás gyakorlat szerint egy dalszöveg ugyanúgy irodalomnak számít és alkalmas lehet a terápiás munkához, mint a lektúr (pl. a „chick lit”, a női lét kérdéseivel foglalkozó, gyakran humoros, szórakoztató irodalom). Gyakori, hogy a szépirodalom kategóriába nem illő (non-fiction) önéletrajzi munkák, naplók, levelek, önségítő könyvek is előkerülnek. Ezekon kívül a résztvevők gyakran hozzák és megosztják egymással saját kreatív írásait, amelyek a résztvevők érzelmi élményeinek nyelvbe fordítását segítő, érvényes „tapasztalati költészetként” (poems of experience) kerülnek megosztásra. Hozhatnak otthonról bármilyen számukra fontos könyvet, költeményt vagy újságcikket, amelyekről a biblioterapeuta által ajánlott és felolvasott szövegeken kívül beszélgetni szeretnének. Emellett természetesen jelen van a kortárs próza és líra is, akár a klasszikus magasköltészet és regényirodalom.

Ez a főlabszabadtóan rugalmas szövegszemlélet – ami a mai magyar biblioterapeuták többségétől sajnos még távol áll – a biblioterápiával támogatott egyén vagy csoport szükségleteit és szolgálatát helyezi a középpontba. E szolgálat során tehát nem a magasirodalmi kánon és az esztétikai értékek az irányadóak. Gyakorlatilag bármilyen formájú és műfajú írott szó válhat irodalommá, ami lehetővé teszi a résztvevők számára az érzelmeik szabad kifejezését, az életükben fölmerülő problémák átdolgozását, a bizalomra, a kapcsolatépítésre, a pozitív kommunikációra, az önfogadásra és mások elfogadására irányuló készségeik fejlesztését. Mindezek nagyon hatékonyak az olvasmányok kapcsán folytatott közös munka, a koncentráció, a verbális készségek és a kritikai gondolkodás terén.

A szövegekkel végzett kreatív munka alapvetően önreflektív jellegű. Az egyéni olvasat, az adott egyén számára feltárolt személyes üzenetek és jelentések kibontását és átdolgozását, közös olvasattá formálását tűzi ki célul. A résztvevőknek teljes szabadsága van abban, hogy milyen mélységeig mennek az önfeltárásban, milyen és mennyi bizalmas információt osztanak meg másokkal.

A Kirkleesben meghonosodott biblioterápiás modell érvényességét az az élmény is visszaigazolta, amelyben a Dewsbury & District Hospital akut pszichiátriai részlegén alkalmazott biblioterápia résztvevő megfigyelése során részesülhettem. A célcsoportnál tartott biblioterápia unikumnak számít, hiszen a valóságtól való elszakadtság, az esetleges veszélyeztető viselkedés, impulzivitás miatt az akut pszichotikus állapot általában kizáró ok a csoportterápiára való kiválasztásnál. Dewsburyben mégis évek óta, heti rendszerességgel és sikerrel folynak a 60 perces foglalkozások, a potenciális résztvevők aktuális állapotától függően változó arányú – 4-14 fős – részvétellel. A nyitott csoporton mindenki önkéntes alapon jelenik meg, szabadon bejöhet vagy távozhat. Az eredetileg pszichiátriai nővér, majd angol irodalom szakos és felnőttképzési végzettséget szerző, 15 éve biblioterápiás gyakorlatot folytató Julie olyan tapasztalattal rendelkezik, hogy akár a legnehezebb esetekkel is tud jól bánni. Képes rugalmasan viszonyulni a résztvevők speciális igényeihez, akkor is, ha csak öt percig képesek koncentrálni, és akkor is, ha jó úton vannak a gyógyulás felé és aktívan részt tudnak venni a teljes foglalkozás során.

A látogatásomkor, a feltehetően zavaró idegen jelenlét ellenére is érzékelhető volt a támogató, érzelmileg biztonságos és megtartó légkör. A non-direktív segítő beszélgetésre épülő, a résztvevők megértésén és ítéletmentes elfogadásán alapuló segítő kapcsolatban kísérte a személyes fejlődést, változást. A hospitált

könyvsünök (lásd fotó)[10] arra mutattak példát, hogy a könyvek fölhasználásával végzett kreatív tevékenység mennyire sokrétű lehet.

A Kirklees biblioterápiás gyakorlata nemcsak a terápiás modell, hanem a képzés miatt is érdekes a számunkra. Ők is kínálnak biblioterápiás képzést, még hozzá felnőttképzési tanfolyam-rendszerben, amelyet önkritikusan „bibliotherapy light”-nak, azaz a biblioterápiás munkába bevezetést adó programnak hívnak. Az említett egészségügyi és civil partnerintézmények szakemberei, valamint könyvtárosok, pedagógusok számára nyújt továbbképzési lehetőséget azzal a céllal, hogy saját szakterületük módszertani eszköztárát gyarapítsák a biblioterápiával. E téren mi járunk előrébb, hiszen hazánkban mára szinte túlkínálat mutatkozik a különböző mélységű biblioterápiás képzésekből. Vannak a Kirklees képzéséhez hasonló, bevezető jellegű felnőttképzési tanfolyamok és azon kívül kétféle egyetemi oklevelet adó képzés is (1 éves fejlesztő biblioterápiás és 2 éves komplex szemléletű biblioterápiás egyetemi képzés formájában).

A Kirklees és a pécsi képzés közötti együttműködés elsősorban a curriculumfejlesztés terén, a terápiás hatásmérés metodikájának kidolgozásában, illetve a közös konferenciák, tréningek, együtt kidolgozott tananyagok formájában valósulhat meg. Az első közös munkánk egy EU-s projektben való együttműködés, amelyről az IFLA 2016. januári online hírlevelében adtunk hírt. Ebben a projektben indult el többek között egy biblioterápiás adatbázisfejlesztés a Rutgers Egyetem Center of Alcohol Studies biblioterápiás adatbázisának mintáját követve, de sokkal több célcsoportra és témában alkalmazva a szolgáltatást.

E munka keretében a biblioterápiában alkalmazható mentálhigiénés szakirodalmak beszerzésében, rendszerezésében annotálásában, valamint a biblioterápiás munkára alkalmas, orvosilag jó színvonalú öngyógyító könyvek szakszerű (NICE-irányelveknek megfelelő) válogatásában számítunk az orvosi könyvtáros kollégák közreműködésére. Jó volna eltanulni a britektől a hálózatos együttműködés munkakultúráját, amely a könyvtárak, az egészségügyi és a civil szféra szoros partnerségével lehetővé teszi az emberek testi-lelki jóllétét, általános életminőségét javító kreatív projektek megvalósítását és hosszú távú fenntarthatóságát.

Irodalom

- [1] Béres J.: „Azért olvasok, hogy éljek” Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig. Pécs: Kronosz Kiadó, 2016. (megjelenés alatt)
- [2] Well into Words. David Andrassy videofilmje a Kirklees Könyvtárak biblioterápiás munkájáról. Kirklees Council (UK), 2014. URL: <https://vimeo.com/wellintowords>
- [3] Duffy, J.; Haslam, J.; Holl, L.; Walker, J.: Bibliotherapy Toolkit. Kirklees Libraries & Information Centres, Kirklees Council, 2012.
- [4] Walker J: Does Bibliotherapy Work? CILIP, 2014. december 17. URL: <http://www.cilip.org.uk/blog/does-bibliotherapy-work>
- [5] Well into Words. Poems of experience. Kirklees Council – Kirklees Primary Care Trust NHS, 2014. [Szöveggyűjtemény a Kirklees biblioterápiás csoportjaira járó egyének saját költeményeiből]
- [6] G. Tóth A.: A biblioterápia klinikai alkalmazásáról. Könyvtári Figyelő, 2016/1. (megjelenés alatt)
- [7] Brewster, E.: An investigation of experiences of reading for mental health and well-being and their relation to models of bibliotherapy. PhD-értekezés. University of Sheffield, Information School, 2011. szeptember
- [8] Good practice guidance on the use of self-help materials within IAPT services. Szerk. Graham Turpin. NHS Improving Access to Psychological Therapies, 2010. március. URL: <http://www.iapt.nhs.uk/silo/files/good-practice-guidance-on-the-use-of-selfhelp-materials-within-iapt-services.pdf>
- [9] Béres J.: Central Europe 2020 Bibliotherapy Project. IFLA online newsletter, 2016. január. URL: <http://www.ifla.org/node/10134>
- [10] <https://judithsbelgienjahr.wordpress.com/2013/02/24/jean-vanier-und-bucherigel/>

Julie Walker és Béres Judit Huddersfieldben

A könyvtárak és a tudományok digitális evolúciójának hálózati konvergenciája

Network convergence in digital evolution of libraries and sciences

Horváth Zoltánné

T-Systems Magyarország Zrt.
horvath.zoltanne@pp.t-systems.hu

Absztrakt

A digitalizált információs források tömeges hálózati és globális szintű elérése jelentős mennyiségi és minőségi változást hozott az információkezelésben. Az információforrások hálózati kezelésének lehetősége minőségi megújulást jelent: nem csak meta-adatokkal, hanem hálózati adatkapcsolataikkal is jellemezhetjük az információs forrásokat az új típusú web technológia, a „data of web”¹ és szemantikus web, valamint az „open linked data”² fejlődési irányának köszönhetően. A dinamikus, nyílt hálózati adatstruktúrák folyamatos bővüléssel és változó adatsomópontokkal jelennek meg a globális hálózati helyeken, a „digital humanities”³ fejlődési irány kompetencia követelményeinek és az „adatspecialista” könyvtárosok tudásának fejlesztési igényének megfelelően. A hálózati szolgáltatásokban egyre intelligensebb és gyorsabb webes és közösségi média megoldások születnek, amely a „digital humanities” elveinek, a hálózattudománynak és a technológia fejlődésének folyamatos adaptálását jelenti – egyúttal a könyvtárak és a tudásgazdák partnerkapcsolatára, közös fejlesztési projektekre alapozva. Az információs háló egy második, teremtett világként tükrözik a tudományok, a kulturális örökség és az oktatás jelenségeit. Az adatkapcsolatok felfedezésében, feltárásában és bővítésében a lehetséges teljességre kell törekedniük a könyvtáraknak és fel kell használniuk a technológiai, intézményi, partnerkapcsolati és humán tényezők fejlesztésének teljes arzenálját annak érdekében, hogy a hálózati információs „second life”⁴ valódi tükrözését biztosíthassák.

Tárgyszavak

globális hálózati információkezelés, digitális bölcsészet, hálózattudomány, adatok webje, kapcsolt nyílt adatok, szemantikus web

Abstract:

The massive global networked access of the digitized information resources generates quantitative and qualitative changes in the providing of information management services. Information sources can be characterized by its own metadata and moreover linking data connections that have caused qualitative data management changes for libraries. The new type of web technology, the data of web, semantic web and open linked data used to create a dynamic, open networked data structure and variable data nodes at the global information network. The network data management as a new direction of library management activities have given rise the competences of the digital humanities and improve the librarian knowledge to the "information or data specialists" directions.

The providing of networked information services became smarter and faster and it seems necessary to have built the digital humanities principles, the complex network and technology development up, moreover to have establish the cooperation and partnership basis between libraries and knowledge owners.

Information networks can be seen as a second, created world that has reflecting of phenomena of sciences, cultural heritage and education. Libraries should use the whole arsenal of technology, library management, partner relations and human factors in correlating of expanding of data connections and data discovery in order to reflect the "second life" information network in completeness.

Keywords

networked information management, complex network, digital humanities, „data of web”, open linked data

Bevezetés: hálózati „ősrobbanás” – tágulás és minőségi koncentráció

A digitalizálás során az elektronikus információforrások gyarapodása és a velejáró technológiai kultúra változása nem csak a nagy tömegben jelentkező forrásgazdagság miatt jelent újdonságot. Az információk és a tudományos eredmények hálózati használata szétfeszíti az intézményi és földrajzi kereteket, az információforrásokban rejlő események, intézmények, témák, személyek adatainak hálózati kapcsolatrendszerre folyamatosan növekszik, a források nemzetközi szinten elérhetőek. **A hálózaton lévő információforrásokhoz globális szinten egyre szélesebb adatkörök kapcsolódnak, amelyeket nem csak saját információtartalmuk jellemez, hanem a hozzájuk kapcsolódó egyéb adatok is, visszahatva az információforrásokra. Dinamikusan, a változásokat tükrözve jelennek meg az adatokhoz társuló információk, és a táguló információs hálóban felismerhetővé válnak az előzmények és következmények, a hiányok és a tömörülések, a megszakadás és a meghaladás, vagy épp ellenkezőleg, az újraéledés jelei is.** Ez a változás plasztikussá teszi a tudományos eredmények hálózati megjelenését, hiszen a korábban térben elszigetelt személyek, intézmények és források természetesen kapcsolódnak össze a hálózaton, korábban ismeretlen részletekkel, finomságokkal gazdagítják korábbi tudásunkat. A hálózatok szövevénye megmutatja a tudás származási helyét, kapcsolatai jellemzik erősségét, fontosságát, esetleges bonyolultságát, vagy periférikus jellegét. A hálózaton egy „ősrobbanást” követő folyamatos tágulást láthatunk, a gazdagabb és folyamatosan bővülő kapcsolati háló nem csak mennyiségi, hanem minőségi szempontból is más lehetőségeket nyújt az információk keletkezésében, kezelésében és szétszórásában, a tudományos eredmények folytatásában, értékelésében, és fejlődésében. **A háló változása megmutatja a jelenségek dinamizmusának fokát – amely azonban csak az egyik összetevője a fejlődésnek. A másik jelentős tényező a kapcsolatok jellege, minősége, iránya, bonyolultsága, összetétele, stb. Az információk hálózati kapcsolata folyamatosan változó és növekvő jellegű, a hálózat összetétele tükrözi az adott tudomány jellegzetességeit, fejlődését. Az információmenedzsment és a könyvtár feltérképezi a hálózati jelenségeket, a látható vagy feltárt törvényszerűségeket felhasználja tájékoztató, rendszerező és megismerő tevékenységében, amely a korábbi, jelenleg statikusnak látszó információkezelésnél lényegesen előbb és dinamikusabb jellegű beállítódást igényel.**

A világhálón megjelenő digitális információk kapcsolati hálója egy jelentős kulturális tényezőre hívja fel a figyelmet. A gazdagabb országokban könnyebben születnek a digitális dokumentumok, és a történelem változásai miatt a nemzeti kultúra kincseinek tulajdonlása és közzététele átfedéseket takarhat. Természetes igényünk, hogy a magyar örökség a digitális kultúra környezetében is megkapja az adatok és hálózati kapcsolatok kiépítésénél a magyar eredet, a származás és a hazai kapcsolatrendszerek megnevezését a külföldre szakadt magyar tudósok, vagy a jelenleg nem Magyarországhoz tartozó területek szülőtteinek - és általában a teljes hungarikum vonatkozásában.

A hálózatfejlődés önmagában is tudományos elemzést igényel, de a tudományok, a kutatás megújításában is új lehetőségeket teremt, és ezzel párhuzamosan más típusú, más minőségű információkezelést kíván. A változás felismerése, az eszközeink fejlesztése, az irányvonalak meghatározása, a felkészülés, a szükséges munkaerő és források biztosítása komoly erőfeszítést igényel. A könyvtárosság társadalmi szerepének, és a végzett munka jellegének gyakori félreismerése, társadalmi környezetünk nem megfelelő könyvtárképe gátolja a megfelelő felkészülést. Ebben a mi felelősségünk is látható, lassan fejlődő marketing munkánk lehetne erőteljesebb, talán a fiatal nemzedékek bevonása sem elég dinamikus, talán nem eléggé hatékonyan találjuk eredményeinket a döntéshozók számára, talán az értékelés nem megfelelő mutatók alapján történik, talán a döntéshozók nem a valódi szolgáltató helyeken kapják az „ellátást”, hanem tálcán, szűrtén és kiemelten, a valódi működési keretek használata és ismerete nélkül. Van haladás a szakmai irányelvek, stratégiák és a kezdeményező, kreatív könyvtárak szintjén – de környezetünk fejlődése sokkal gyorsabb mérvű annál, mint ahogyan a társadalmi gyakorlat képes lenne követni.

Meglepő tényező, hogy a technológia alkalmazása és elsajátítása intézményi környezetben nehézségeket okozhat, ugyanakkor a használók oldalán bravúros könnyedséget és a változások

igenlését láthatjuk – megkockáztatható az eszközfüggőség kijelentése is, ezáltal a digitalizálás következtében számos könyvtáron kívüli jelenséggel kell számolnunk. Mindezek összefügghetnek a modern gazdaság irányításának új jelenségeivel, a marketing és média szemlélet uralmával, a fiatal használókra alapozó fogyasztói társadalom szokásainak gyors, sőt gazdasági érdekből felgyorsított avulási sebességével is. A változások hatással vannak a könyvtári adatok és információk kezelésére, digitalizálására, közzétételére, szétosztására és keresésére is. A könyvtár dinamikus „üzemmé” vált, amelyre a külső változások sokkal nagyobb hatással vannak ma, mint korábban. Ha a társadalom fejlődésére hatni kívánunk – nem elég elfogadni az új jelenségeket, ezek alakításában, formálásában is részt kell venni.

A már létező és az újonnan keletkező digitális információk közötti kapcsolatok feltárása, értékelése, összekötése az „**adatspecialistáknak**” tartott könyvtárosok számára megnyitja az adatok és információk más minőségi szintű kezelését, a szolgáltatások más minőségi szintre emelését. A változások során jelentőssé vált a **könyvtárosság „humán” (értelmiségi) oldala, amelyet korábban sokan hiányoltak a technika túlságosan erős térnyerését kifogásolva.**

Új kulturális és média környezet: dinamizmus, interaktivitás, a megismerés hálózati jellege

A kulturális, média és tudományos szervezeteknél a hálózati működés miatt a **rendszerek is interaktív kapcsolatban állnak** egymással a létrehozás, a gondozás, a szervezés és a tranzakciók során. A korábban használt média eszköztár újakkal bővült a kombinált lehetőségek térnyerésével. Már egy normál háztartás működtetése is próbára teszi az eszközhasználót, számos informatikai ismeretre van szükség, (okostelefon, TV, e-book, tablet, QR, forsquare, holografikus eszközök, intelligens interaktív orvosi eszközök és robotok, stb.), amelyeket az új lehetőségeken nevelkedett használók könnyedén alkalmaznak és módosítanak. Fokozódik a használói intelligencia rétegződése, a hiány pedig rányomja bélyegét még az állampolgári jogok gyakorlására is. **A saját kontrollcsoport tagjai jellemző útvonalakat követnek** a hálózati információszerzésben, a források használatában. Az útvonalak tanulmányozhatók, gyorsan változhatnak és gyorsan terjednek, **felhasználásuk a könyvtári workflow⁵ alakításában elkerülhetetlen.** A tömeges csoportosulások nem véletlenek, sőt kialakulásuk megjósolható – pl. kiemelkedő személyiség, esemény, médiahír stb. nyomán. Ha a tájékozódás „jó csomóponton” indul, gyorsan szerzünk információt, és érdemes arra is figyelni, hogy mely jelenségek tehetik perifériakussá a korábbi kedvelt csomópontokon sűrűsödő adat- és információhalmazt, ezért melyikre kell tartósan kiemelkedő figyelmet fordítani a könyvtárnak és melyik „ejtendő”?

A tömeges útvonalakon „közlekedés” arra kényszeríti a szolgáltatókat, hogy **saját rendszereikbe beépítsék a hálózati használat szabályosságát**, ha a korábbi igénybevételt növelni vagy fenntartani szeretnék. A világban szétszórta dokumentumok, adatok, személyek, helyek, időpontok stb. kapcsolatait és lehetséges összefüggéseit korábban nem tudtuk olyan szélességben és mélységben áttekinteni, mint ahogyan a hálózati digitális információforrások és adatforrások esetében megtehetjük.

A kreativitás, tudás, műveltség, kapcsolati kultúra stb. alkalmazása szükséges a lehetőségek és összefüggések rendszerének kibontásához, a következő lépéseink magasabb szintről történő indításához. A környező világ, a tudomány, a társadalom lényegének tükrözéséhez olyan módszereket kaptunk a hálózatokon, amelyekkel jobban megközelíthetjük a bonyolult összefüggések rendszerét – ráadásul ebben a folyamatban **átérezhetjük a megismerés folyamatosságát, befejezhetetlenségét, végtelenségét, a változások követésének bonyolultságát.** Még az is kérdéses, hogy a létező környezet leképezésénél meddig vagyunk képesek eljutni, minden létező összefüggést felismerünk-e, feltárjuk-e a lehetséges kapcsolatrendszereket – és hogyan alakul a jövő hálózatának architektúrája, amely alkalmas lesz a magas technológia magas sebességen történő alkalmazására⁶? **Mennyire lesz hasonló jellegű, struktúrájú az egyes tudományterületekre jellemző hálóépítkezés és mennyire lehet általános következtetéseket levonni az egyes tudományok hálórendszerének és a kapcsolatrendszerek alakulásából?**⁷ A tanulmányozásnál érdekes jelenség, hogy „fölközés”, második teremtett világgént vizsgálhatjuk azt a hálózatot is, amelynek részei vagyunk („second life”) – ugyanakkor másik fontos missziókkal, a valódi, nyitott térben szervezhető közösségek létrehozásával is kiemelten kell foglalkoznunk.

Az információkezelés és megismerés hálózati, mátrix szemléletét be kell építenünk a mindennapi információfeldolgozási és szolgáltatási feladatainkba. Az új lehetőségek mentén sokkal erőteljesebben jelentkezik az adatok és információk elmélyültebb, megalapozottabb elemzésének követelménye, a létező tudás széles rétegekből történő feltárása, beépítése. **A humán, bölcsész jellegű információkezelés érvényesítéséhez minden felkészültségünkre és műveltségünkre szükség lesz ahhoz, hogy a globálisan rendelkezésre álló információbőséget a lehetőségek szintjén, és ne csak kis részleteiben hasznosítsuk.**

A digitális kultúra hálózati jellegének transzformációs jelenségei a könyvtárakban

Miért tekinthetjük a hálózati és a digitális információszervezés minőségi változásait tipikusan könyvtári kérdésnek? Az egyes szakterületeken – nyilván nem általánosan, de kialakulhat egy-egy olyan szakmai közeg, amely saját szektorának információs hálózatát jól ismeri, intelligensen kezeli, teljességében átlátja, és képes a kapcsolódó adatok kezelésére, sőt feltárására is. De hogy lesz a szektorális információs hálózatokból, gráfokból és mátrixokból összehangolt, együttműködő rendszer, amelyben a részelemek rendszerszintűen kapcsolódnak majd az egészhez?

A minőségi változásnak tűnő tényezők vizsgálatával kapcsolatban néhány gondolatot célszerű felsorakoztatni azzal a céllal, hogy kiindulásul megfogalmazzhassuk érveinket arról, **miért gondolhatjuk a most látható változásokat annyira másnak, meghatározónak és minden könyvtári feladatunkat áthatónak?** Miért kell teljesen átgondolni eljárásaink korábbi gyakorlatát és értelmezését, kategóriákba és rendszerbe helyezését?

- A digitalizálás során a folyamatosan növekvő hálózati információforrások, az értékelésnél, csoportosításnál létrejövő tudáshálók, az adatokból kialakuló csomópontok, **az adat gráfok kitágítják az összefüggések lehetőségeit** és megújítják, gazdagítják a tudományos felfedezések kezelését, értelmezését, az információ terjedelmét és értékét.
- A hálók és hálózati csomópontok alakulása, más hálózatokhoz való kapcsolódása, a sok éllel rendelkező **hálók tulajdonságai jellemzőek az adott szakterületre**, az adat- és tartalom feldolgozás mélységére. Értékelésük, kontrolljuk visszavezethető folyamataink elemzésére.
- **Az összefüggések felismerése** önmagában is új ismeretet jelent, de egyúttal kiindulópontjává válik új következtetések és új tartalmak létrehozásának. Az összefüggések felfedezése, begyűjtése, rendszerezése, megismertetése (főként) a könyvtárak feladata, és ez a transzformált keretekbe illeszthető, új minőségi követelményekkel jelentkező könyvtári feladat az ún. **digitális bölcsészet**⁸ korábbi tendenciáját új horizontokkal tágítja ki. Ha jó csomópontokat alkotunk, azzal elősegítjük a lényegi információkhoz való könnyebb hozzáférést.
- A keresés folyamatának irányításánál a háló periférikus részéről lassabban lehet haladni a lényegi információk felfedezéséhez, ezért a kulcsszavak megalkotása lényegi mozzanat.
- Az összefüggések digitális rendszerekbe helyezéséhez **kooperatív megoldások** szükségesek, amelynek személyi, szervezeti és informatikai feltételeit is meg kell teremteni – az információ globális jellegéhez illeszkedő módon.
- A digitális rendszerek nem szoríthatók országhatárok közé, ugyanakkor rendkívül fontos szerepük van a **nemzeti örökségvédelemben**. A feltárt ismeretek származási helyét egyértelműen elismertté kell tenni, az általános hozzáféréssel erősíteni kell a kulturális és tudományos kincseink védelmét. Ennek hiányában a mulasztás érzésével kell tudomásul vennünk, hogy magyar írók, költők, tudósok – jelenleg nem magyarországi születési helyekkel – könnyedén kerülnek be környező országok kulturális örökségének digitális kincsei közé – immár a hálózaton, világszintű eléréssel a magyar vonatkozások említése nélkül.
- Az adatok és információk digitális kezeléséhez a **szemantikus web elmélete és gyakorlata** megteremti az információforrások hálózati (automatikus) kezelésének, egységesítésének, és a világszintű tudáshálók létrehozásának keretrendszerét, szabadságát – elsősorban az **open linked data**⁹ szabályok és eljárások alapján.

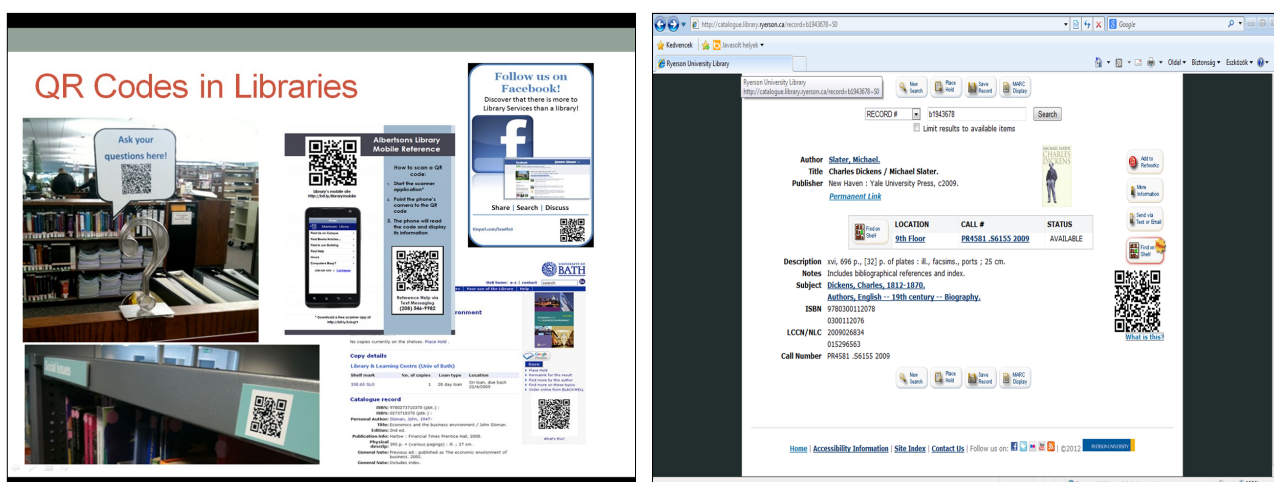
- A jelenleg látható hatalmas elméleti és szabályzási szakirodalom igénybevétele a felkészülés időszakában jelentős tudásanyagot nyújt számunkra, amelyet nem csak tanulmányozni fontos, létrehozásában is érdemes részt vállalni, (Ld. Europeana, Eliada, WorldCat, VIAF, stb.)[1] ezáltal megszerezni a szükséges gyakorlatot.
- **Az ún. hálózattudomány fejlődése**, eredményei és tendenciái befolyásolják a könyvtári feladataink tervezését és gyakorlatát is, a törvényszerűségeket azonban nekünk kell levonni a már meglévő tudományos elméletek felhasználásával (hogyan alakulhat a hálózat, melyek lehetnek a lényeges csomópontok, hogyan lehet kontrollálni minták alapján a teljes folyamatot, és hogyan tudunk lényegi információk alapján alakítani a hálózat fejlődését, jósolható-e a perifériakussá válás, stb.)
- Végül a hiányokról: jelenleg **nem minden létező kapcsolat van feltárva**, nem minden létező kapcsolat ismert, és nincs minden lehetséges kapcsolat kialakítva a „data of web” vagyis az adatok webje adott technológiai környezetében. (Kérdés, hogy egyáltalán lesz-e olyan állapot, amikor ezek a hiányok megszűnnek?)

Egy új szakmai követelmény ismeretrendszere: a hálózattudomány a könyvtári tartalomszolgáltatásban

A disszemináció (az eredmények terjesztése, szétsugárzása) új siker kulcsszóként merült fel a korábbi fejlesztések kiemelt tényezőjeként. A digitalizálás eredményeinek jóvoltából nem csak a begyűjtés és megőrzés vált könnyebbé, a tájékoztatás és szétsugárzás lehetőségei is kitágultak. A hozzáférhetőség és keresetőség fejlődését a hálózati tároló helyek alkalmazásával és a szemantikus keresőnyelvek és keresőmotorok fejlesztésével támogatja a web-technológia.

Kitágultak a korábbi keret-, forrás- és szolgáltatási rendszerek és szinterek. A web2.0 fejlődési irány közösségi szinterein felnevelkedett a webet szélesebb szinten, mindennapi kommunikációs eszközként kezelő nemzedék, amely újabb és újabb eszközöket használ az információkeresés és megosztás gyakorlatában, a könyvtárosok számára gyakran felületesnek látszó megoldások priorizálásával.

A folyamat azért annyira magával ragadó és ellenállhatatlan, mert az információszerzés korántsem szorítkozik a tanulás, ismeretszerzés, művelődés területeire. A kapcsolatteremtés, vásárlás, udvarlás, szórakozás, csoportalkotás és a **társadalmi érintkezés** egyéb területein is elterjedtek a fejlődő technológiák. A kontroll csoportok uralkodnak az ízlések és szokások felett, és ezzel párhuzamosan és egyben ellentétesen a leszakadók kívül rekednek. Amellett, hogy folyamatosan állandósul az egyre **intelligensebb és gyorsabb megoldások követelménye**, növekszik a technológia igénybevételére képtelen rétegek tábora is. Korunkban, ahol a **gyorsaság értékévé vált**, a vizualizált módszerek terjedése várható, amelyeknél a hálózati megközelítéshez logók, ábrák és vizuális eszközök mögé rejtik a linkeket vagy információkat, és újabb technológiai eszközök, szoftverek használata válik szükségessé.

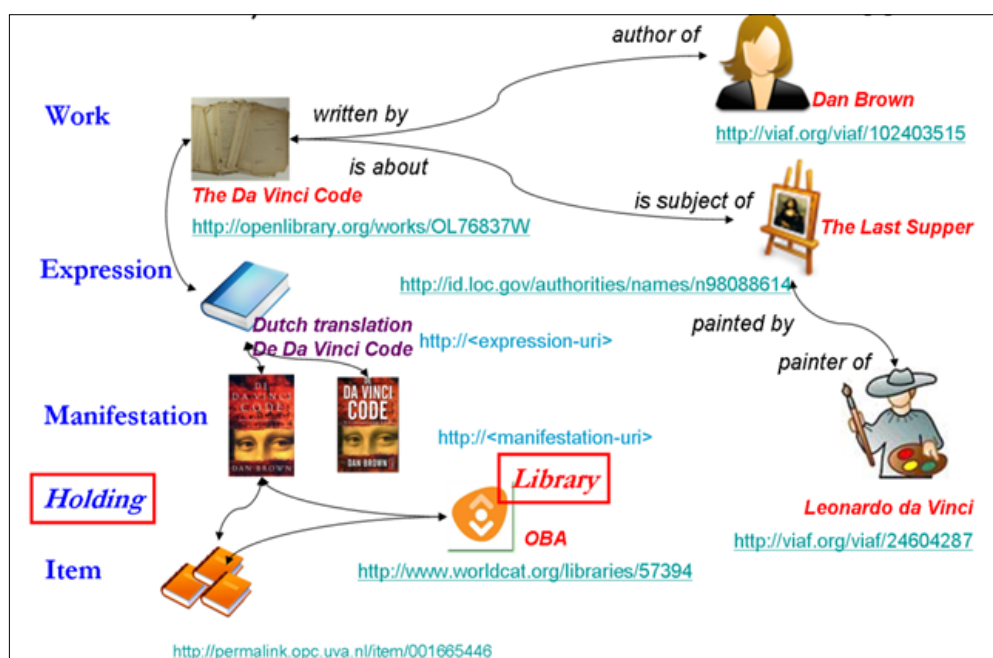

1. kép: QR kód mögé rejtett tájékoztatás a könyvtárban és QR kód a katalógusban

A korábbi elégedetlenségeink (elektronikus, de korlátozottan elérhető, nem intelligensen kereshető, redundáns, merev, nem felhasználó barát, nem a használó keresési útvonalainak megfelelő módon működő, bonyolult, stb.) nyomán megindult a fejlődés a használat változásai követésének érdekében.

A keresésekkel kapcsolatos elégedetlenségek természetes módon nyitottak utat a jelentéstani módszerek, a szemantikus web fejlesztési irány számára, amelyben a webes technológia fejlesztésével lehetőség nyílt a keresőrendszerek átalakítására (Bing, Hákia, Textwise, Google, stb.) és a szisztematikus fejlesztési stratégia nyomán kialakult az adatkezelés tudományossága is a leíró formanyelvek változásával, az adatok hálózati kapcsolatainak kifejezésére alkalmazható leírási szabályok megalkotásával, az automatikus adatértelmezésre való felkészüléssel. A katalógusok halálát jósló vélemények nem igazolódtak, **az open linked data fejlesztések nem a könyvtári katalógusok hanyatlását hozták – ellenkezőleg – a weben jól kereshető, linkelhető, azonosítható, korszerű katalógusokból** származtatható validált adatok a szemantikai fejlesztésekben kulcstényezővé válnak.[2] Az open linked data, a leírási és adatszabványok fejlesztése, és az adat új lényegi összetevőjének, a hálózati kapcsolatoknak kiterjesztése nyomán már rendelkezésre állnak az elérhető és használható adatelemek példái és mintái. (Ld. a British Library, az OCLC, a Library of Congress, az Europeana, a hazai MTMT, stb. fejlesztési projektjeit vagy a Wikipédia szócikkeinek végén lévő könyvtári linkeket a szemantikus adatokhoz, és az adatok létrehozását szabályozó leírásokhoz, web oldalakhoz, szabványokhoz).[3]

Körvonalazódik egy új szakmai követelmény ismeretrendszer, amelynek lényegi összetevője a hálózattudomány (pl. orvosi, biológiai, statisztikai, matematikai stb. hálózati tudomány – „complex network” jelenségek és analízisek), és **az általános hálózatelméleti törvények használata, együttthatása az információmenedzsment tevékenységekben**. Kialakulnak az „adatspecialista” névvel illelhető munkakörök körvonalai, amelyek elsősorban a könyvtárak szervezeteiben láthatók a virtuális nemzetközi kapcsolatok és munkabizottságok, szabványosítás, egységesítés és hálózati fejlesztések háttérével.

2. kép: Adatkapcsolatok hálózata folyamatokkal és azonosítókkal
<http://commonplace.net/tag/integration/>

A hálózati adatfeldolgozásban „adattudománynak” is nevezett magasabb szintű adatkezelés véleményem szerint megváltoztatja a **könyvtári munkaszervezet kompetencia összetételét és struktúráját**. Jelenleg számomra egy hármas struktúra látható eltérő kompetencia és beállítódási követelményekkel:

1. Kommunikatív, tudásszervező és közvetítő – aki a könyvtárhoz kapcsolódó információk értékeit képes a használók számára „fogyaszthatóvá” tenni (tájékoztatás, csoportszervezés, portálszerkesztés, közösségteremtés, marketing és coach tevékenység) és magas szintű nyelvi kifejezőerővel rendelkezik;

2. **Adatspecialista** – aki képes az információs tartalom feltárására, katalogizálására, hálózati elhelyezésére, formanyelvek alkalmazására, adatkapcsolatok létrehozására, logikai rendszerek és formális nyelvi elemzés stb. készítésére;
 3. **Technológia, média és eszköz specialista**, aki képes innovációs gondolkodásra, a technológiai ismereteire épített fejlesztési javaslatok kialakítására;
 - a. magasabb szinten „könyvtári evangelista”¹⁰ feladatok ellátására.
- Természetesen az egyes csoportokban különböző szintű kompetenciákra van szükség.

Tudáshálók, adatmátrixok - „mindenki lehet a hálózat közepe”¹¹

A web lényegét jelentő virtuálisan létező dokumentumhalmazok mellett fokozatosan kialakul a standardizálható adatok webje (data of web), vagyis a dokumentumokra jellemző adathalmazok, adatmátrixok és gráfok tömege, amelyek különböző szabványos formátumokban jelenhetnek meg (pl. FRBR, RDA, RDF, stb.). A linked data és vele kapcsolatban az egyéb szemantikus web technológiák növelik a kereshetőség feltételeit és az adatgazdálkodást új dimenzióba helyezik: **az értékelt és elemzett adatvagyron cserélhető, átvehető, kiegészíthető értékke válik – és újraelőállításuk helyett alkalmazásuk és kiegészítésük**, kapcsolataik feltárására, felfedezésére van szükség.

A bibliográfiai leíráshoz képest tágabb és folyamatosan bővülő, dinamikus és adott igényre jobban alakítható információs tartalmat nyerünk a digitalizált tartalmak adathálóinak kapcsolatait feltárva és felfedezve. A webről elérhető egységesített, szabványos formátummal rendelkező adatok (dokumentumok, intézmények, személyek, művek, helyek, időpontok, események, stb.) kapcsolataikkal együtt olyan új információkat hordoznak, amelyek az információs tartalomtól függetlenül új értéket, új kutatási lehetőséget és kiindulási pontot jelenthetnek. Az adatkapcsolatok terjedelme, struktúrája, összetétele jellemző az adatokra és az adatok által képviselt tudományra is.

Barabási Albert László Behálózva¹² c. könyvéből és más cikkeiből tudjuk, de Ungváry Rudolf is szokta mondani, hogy a weben néhány kattintással szinte mindent meg lehet találni (Barabási Albert László ezért idézi Karinthy Frigyest, hogy a világ kicsi.) A gyorsan változó és keletkező információforrások adataihoz a források sokféle rendszerét vehetjük igénybe, és saját rendszereinkhez linkelhetjük őket. Egy nemzetközi együttműködésben létrehozott authority rendszer értékelt, auditált adatokat tartalmaz, amelyeket kodifikált információnak tekinthetünk. Alkalmazáskor gazdagíthatjuk őket saját intézményi adatainkkal – egyre bővítve az adatkört.

The image shows a screenshot of a library catalog interface. On the left, there is a list of 'Preferred Forms' for the name 'John von Neumann'. Each entry includes a flag icon, a form number (e.g., 100 0, 200 1, 100 1), and a description of the form (e.g., 'John von Neumann tc. Hungarian-born American mathematician and polymath', 'Neumann tb. J. von tf. 1903-1957', 'Neumann tj. János td. 1903-1957', 'Neumann, John von tq. (Ludwig Johann) td. 1903-1957', 'Neumann, tb. John von. tf. 1903-1957', 'Von Neumann tb. John tf. 1903-1957', 'Von Neumann, John', 'Von Neumann, John td. (1903-1957)', 'Von Neumann, John td. (1903-1957)', 'Von Neumann, John td. 1903-1957', 'Von Neumann, John td. 1903-1957', 'Von Neumann, John td. 1903-1957', 'Von Neumann, John td. 1903-1957').

On the right, there is a network diagram. A central node is labeled 'LNB-LNC10-000133423 National Library of Latvia'. This node is connected to many other nodes, each represented by a flag icon, indicating a network of related entities or institutions. The diagram is titled 'National Library of Latvia' and 'LNB-LNC10-000133423'.

Megnyugtató, hogy az adatkapcsolati hálóban megtalálható a Széchényi Könyvtár adatsora a magyar zászló ikon mellett, és az összegző adatokat mutató bélyegképpel illusztrált névformátumoknál a magyar vonatkozás is szerepel: John von Neumann **Hungarian-born** American mathematician

Von Neumann, John, 1903-1957

Von Neumann, John

John von Neumann Hungarian-born American mathematician and polymath

Neumann, John von (Ludwig Johann), 1903-1957

Neumann János 1903-1957

יון נוימן, ג'ון, 1903-1957

Нейман, Д. фон 1903-1957 Джон фон

Neumann, John von, 1903-1957

Neumann, J. von 1903-1957 John von

VIAF ID: 99899730 (Personal)

Permalink: <http://viaf.org/viaf/99899730>

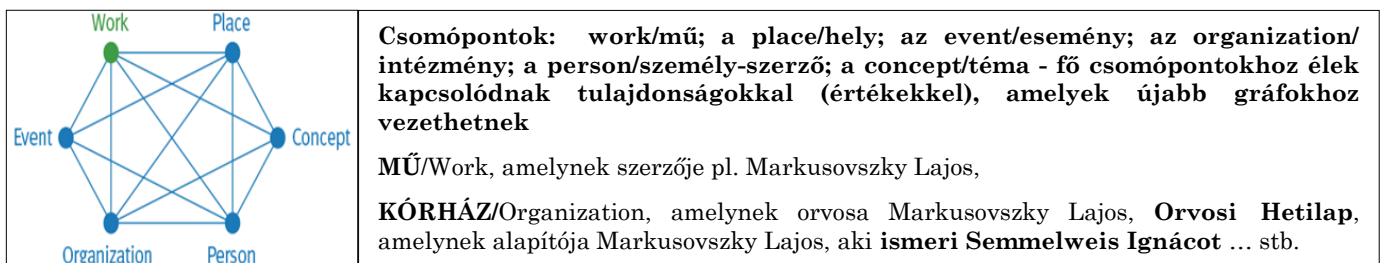
ISNI: [0000 0001 1031 6592](https://orcid.org/0000-0001-1031-6592);

3. kép: A VIAF¹³ authority rendszer adathálózatának vizuális megjelenése Neumann Jánosról, a róla szóló könyv különböző könyvtárak által megadott authority adatkapcsolatával.

<http://viaf.org/viaf/99899730/>, az adatokhoz tartozó könyvtári linkekkel

A kapcsolat, mint új rendszer összetevő

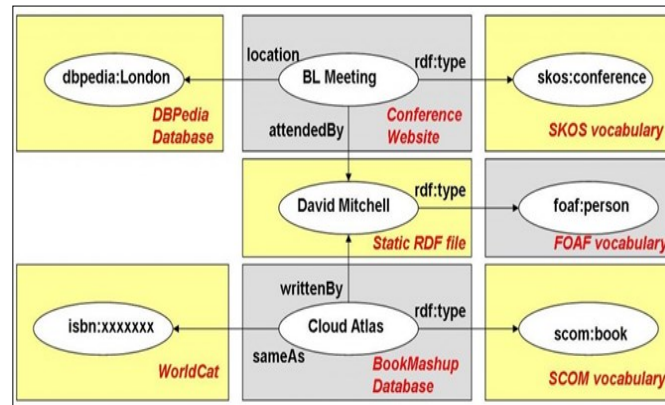
A digitalizálás során az új, nem lineáris, nem egyenes vonalú, de nagyon dinamikus természetű fejlődést mutató adatkapcsolatok, adathálózatok a dolgok tulajdonságainak mélyebb feltárásához kötődnek, amelyeket jól illusztrál az ún. könyvtári tudásgráf névvel illetett adathalmaz,[5] az adott intézményre jellemző legáltalánosabb adatcsomópontok és kapcsolatrendszerek struktúrájának visszatükrözésével, a kiterjesztés és bővülés végtelen lehetőségével.

4. kép: könyvtári tudásgráf (OCLC) a fő – intézményre jellemző – csomópontokkal¹⁴

A tulajdonságok a dolgok természetes adottságai, amelyek kapcsolataik révén további hozzáadott értéket és új jelentéseket hozhatnak, különböző kapcsolataikkal eltérő, több szempont szerint rendeződhetnek. Ezt a folyamatosan gazdagodó hálózatot jól tükrözik a vizualizált fogalmi hálók, amelyek módosíthatók, bővíthetők a csomópontjaik változtatásával.

A kapcsolatok léteznek attól függetlenül is, hogy feltárássra, megismerésre, bemutatásra, közzétételre kerülnek-e. Az információs források digitalizálásánál, feldolgozásánál ezeknek a látens kapcsolatoknak megjelenítése minőségi változást jelent. Felfedezésük, kapcsolati hálójuknak **fejlesztése annak a személynek a tudásától, gondolkodási képességétől függ, aki létrehozta a kapcsolt adatokat és elérhetővé, kereshetővé teszi őket.** A kapcsolatok virtuális jellegűek is lehetnek, felfedezésüket nagyrészt meghatározza műveltségünk, asszociációs képességünk, és a hálózati források kezelésének ismerete és technológiája, a hálózat műszaki adottságai. A feltárási lehetőségeiből mindenki tudása és ismeretszintje alapján kereshet információkat, de a létrehozásnál, a kapcsolatok feltárásnál a humán erő adottságai döntőek.

5. kép: Linked data adattípusok lehetséges ábrája
<http://commonplace.net/2009/06/linked-data-for-libraries/>

Az adatok elemzése, értékelése és felruházásuk kapcsolatokkal nem csak egy gyorsabban létrejövő, vagy nagyobb tömegű és terjedelmű információhalmazt nyújt, hanem minőségileg más, gazdagabb, jobban rétegezzhető, új következtetések levonására alkalmas, transzformált ismeretegyüttest vagy tudáshalmazt jelent. A korábban a manuális módszerekkel rejtve hagyott adatokat, tulajdonságokat, összefüggéseket új kapcsolati hálóba rendezhetjük egy dokumentum vonatkozásában is. A külső rendszerekkel létrehozott linkek **nagyon szerteágazó kapcsolati hálót eredményezhetnek, amellyel az elemzésbe vonható információk köre nagymértékben kitágul. Dinamikussá válik az információ felfedezése, értelmezése, és az új irányokba vezető következtetések lehetősége. Az is nyilvánvaló, hogy a dinamizmus nem függetleníthető a felkészítéstől, amelynek háttérében komoly intézményi, személyi, elméleti tudás és gyakorlat, technológia áll.** A hálózati modellen keresztül módunk van egy világméretű könyvtárszakmai partnerség kialakítására, amelynek nyomán új termékek, új modellek, új tanulási szükségletek és eredmények, és ezekkel párhuzamosan problémák is felmerülhetnek (pl. a szellemi tulajdon jog kérdése). A WorldCat rendszerbe bekerült magyar könyvtári adatsor a világkatalógusban kiegészül a kiadvány más könyvtárainak adatsoraival, létrejönnek a személyek, intézmények, fogalmi megnevezések, stb. adathalmazai, amelyek mögött az adat létrehozóinak szellemi közössége és tudása áll. Az adatok digitalizált hálózatában új, eddig fel nem fedezett kapcsolatok mutatkozhatnak meg.

Az adatkapcsolati háló a kutatás, a felfedezés és a szolgáltatás tényezőjévé vált

A dokumentumok kapcsolatai a világháló lényegi adottságát képezik, és plusz információt is adtak a dokumentumban foglaltakhoz képest. Az adatelemek kapcsolatai minőségi változást, folyamatos bővülést nyújtanak a dokumentum és információ tartalom jellemzéséhez, mert a weben a háló kiterjedése, növekedése, tudományos és információs értéke és irányai változó tényezők, de jósolhatók, mert vannak hálófejlődési törvényszerűségek. Az egyes elemekhez mintákat alkalmazhatunk, ha a jelenségeket nagyobb tömegükben is jellemezni, értékelni akarjuk. Sajnos, még a kis léptékű mintaelemek megalkotása is nehéz, mert aprólékos a

felkészülés a jelenleg ismert és alkalmazott eszközökkel, ráadásul szintén változó tényezőket kell kezelnünk, de igénybe vehetők a más szakterületek módszerei és eredményei (pl. időbeosztás, vásárlási szokások, kiemelt témák, sikeres események, stb.)

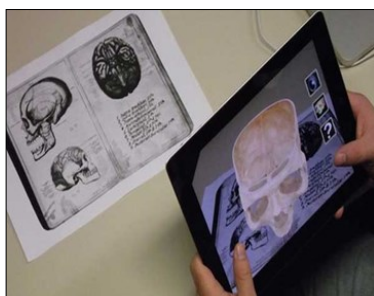
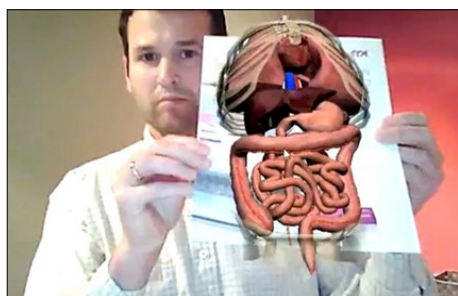
A tudományok és ezzel párhuzamosan a könyvtári szolgáltatások olyan „evolúciót” élnek át a hálózati digitális kulturális és technológiai környezetben, amely a korábbi környezet és ismeretek talaján nem jöhetett volna létre:

- **Minden adatkapcsolat kiindulóponttá válik egy új kapcsolat megteremtéséhez, amely új, minőségi változást hozhat a tudományok fejlődésében, és ezzel párhuzamosan a könyvtárak lehetőségeinek kiterjesztésében.**
- A legkisebb intézménynek is lehetősége van arra, hogy a saját környezetéhez tartozó adatok és információk kapcsolati hálóját mélyítse, kiterjessze, összekapcsolja más forrásokkal, mindig felmerülhet új összetevő vagy új kapcsolat, amely nem a „nagyságtól”, hanem a lényegesség mértékétől függ.
- A fejlődés üteme nem jósolható, kiugró számú új információk jöhetnek létre pl. egyes események következtében.
- **A korábban hazánkhoz tartozó területek információs forrásai**, a személyek, helyek, elméletek, események, stb. összefüggései csak részben tekinthetők feltártnak, és a ma még önálló kapcsolati hálókat a digitalizálás fejlődésével összekapcsolódhatnak, kiegészülhetnek.
- **Ismert tudósaink olyan kapcsolatrendszerére derülhet fény**, amely a felfedezések, a tudományos hazai és nemzetközi kapcsolatok, a hazai tudomány jelentősége, és tudósaink kutatásainak, pályájának alakulása szempontjából új összefüggések felfedezéséhez vezethetnek bennünket. Ezért nem negligálhatjuk a korábbi forrásaink digitalizálását sem, mert olyan aktualitásokhoz vezetnek, amelyek felfedezése új horizontot nyithat meg a tudományos megismerésben és a szolgáltatásokban is.
- **A „digitális” felfedezések** megkönnyíthetik a korai, vagy félbemaradt kutatások újraértékelését izgalmas gondolati felvetések alapján, pl. a technológia fordulópontjait eldöntő kutatási irányokról.

Az indexelt digitális tartalmak kapcsolati hálójának metszetei alapján **új módon jeleníthetjük meg** kulturális és tudományos múltunkat (pl. mi történt 1900-ban¹⁵, kivel mi történt, ki kivel milyen kapcsolatban volt, bizonyos témához kik kapcsolódtak, egyes intézményhez kik és milyen eredményekkel fűződnek, hogyan fejlődött egy-egy gondolat, stb.). Az összefüggések korábban is ott voltak a művekben, de az emberélet rövidsége, és működési hatóköre miatt manuális módszerekkel lehetetlen volt teljes felfedezésük.

A felfedezés „útvonalakon” történik, amelyek iránya befolyásolható a rendszerekbe épített keresési *workflow* segítségével, linkek hozzáadásával

A kapcsolati hálókat megalkotása, felfedezése, a tájékozódásban való használata még nem látható meglepetéseket okozhatnak, és **helyek, események, személyek, intézmények századokon átívelő kapcsolatrendszerének szemléletes gazdagodására számíthatunk**. A könyvtárak az adatkapcsolatok létrehozásával növelhetik a tudományos gondolkodás fejlődését akár új technológiai megoldásokkal is, pl. a mobil és 3-4D technológia használata alapján teljesen új információs, és tanulási módszerek fejlődését segíthetik elő. A szöveges és multimédia megoldások kombinációival fejleszthető a programozott oktatás, a mobilra alapozott, személyes orvoslás és egészség felügyelet, a turisztikai tájékoztatók összekötése a programozott oktatással és a közösségi média lehetőségeivel (pl. forsquare, mobil oktatás és vizsgázás, augmented reality¹⁶ megoldások, QR eszközök és ezek kombináció, stb.)

6. kép: Augmented reality – orvosi információ animációs eszközzel¹⁷

Az adatkapcsolati háló a tudásmenedzsment kodifikált összetevőjeként

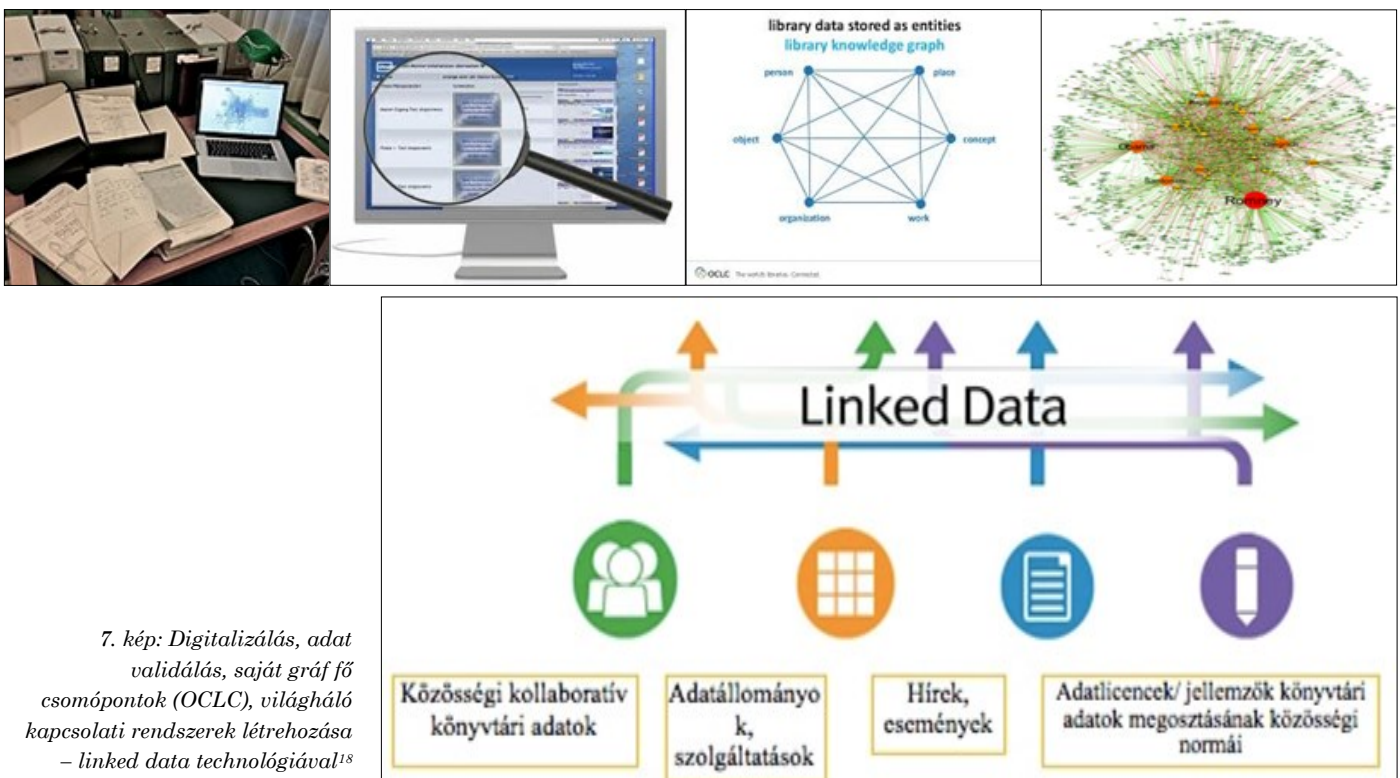
A kapcsolatai hálózatában megjelenő adat és a vele jellemzett információforrás úgy válik részévé a tudásmenedzsmentnek, hogy magán viseli a (tacit) tudás közlésének folyamatát, megmutatkozik eredete, kapcsolata a tudásforrásokhoz, létrejöttében felfedezhető a szakértők és az intézmények hálózata és későbbi hatása is. A tudásanyagot képviselő szakértők és intézmények további közvetlen vagy közvetett információk elérését is generálják (nevek, események, időpontok, közlemények, kapcsolatok, stb.) a folyamatos bővülés lehetőségével. A publikálás megjelenés előtt validálást is jelent, vagyis valamilyen szintű kodifikáció is biztosítható a dokumentumokat képviselő adatok szintjén, amellyel a könyvtárosok hivatásszerűen foglalkoznak.

Az új technológia megújítja a tudásmenedzsment-folyamatot, és a korábban tudásportálokon megjelenő szolgáltatási forma kiszabadul a valamennyire statikus portálkörnyezetből, és önálló életet él a hálózaton. Dinamikus, változó virtuális halmazokat mutat a keresés, ezáltal a használók is bővítik az összetevőket az általuk felfedezett kapcsolatokkal. Amennyiben a környezet tanulórendszerként működhet, akkor a használattal gazdagodhat a tudáshalmaz, és további jellemzőkkel bővíthet (pl. mások keresési útvonalai, népszerű találati halmazok, legutóbb használt dokumentumok, legtöbbet keresett témák, stb.).

Ki lesz a felelős? Gazda intézmények és a digitális bölcsészet

Jogos a kérdés, ki felelős a data of web vagyis az adatok webje gondozásáért, az adatszabványok fejlődéséért, a közzétett open data elemek szabályosságáért, a szükséges tudományosságáért? Az adatok webjének kialakulásához szükséges speciális ismeretekkel melyik szakma rendelkezik, ki a gazdája ennek a feladatnak, melyik szakma végzi el a „core” feladatokat? A sok összetevős, folyamatosan változó tényezők egységes elvek szerinti, rendszerszintű kezelése milyen százalékban valósítható meg?

Számomra még inkább jelentős annak vizsgálata, hogy a könyvtárak által hozzáadott érték hogyan változtatja meg az információkezeléssel kapcsolatos feladatokat, szerepeket és szolgáltatási lehetőségeket és milyen mértékben támogatja a tudományos felfedezéseket a digitalizált környezetben, mennyire tud hatni az információhálózat lényegi részeinek kiemelésére, a hálózat értékek szerinti alakulására?

A kérdések megválaszolásához már vannak minták, amelyek rendszerét nem tekinthetjük kialakultnak. Véglegesként sem vizsgálhatjuk őket, mert folyamatosan változó jelenségről van szó. A W3C munkabizottságai mellett néhány esetben a könyvtárosok is közreműködnek a szabványosításban, alakulnak az adatspecialisták munkabizottságai. A szétszórt, különböző eredmények erős konvergenciát mutatnak, de nyilvánvaló, hogy ezek összehangolása vagy közös megvalósítása a cél. A digitális bölcsészeti irány fejlesztésére, a feladatok vállalására, a kompetenciák erősítésére, a könyvtárosság megújítására vonatkozó nemzetközi gyakorlatnak vannak mintái és eredményei is.

Azt megállapítottuk, hogy az információ globális jellegű, ezért logikusnak látszik, hogy a válaszok és megoldások sem elszigetelten jönnek létre. Célszerű a nagy (nemzeti és **világszintű**) könyvtárak adatkezelési, linked data és szemantikus web fejlesztési megoldásaira (OCLC, Library of Congress, British Library, stb.) támaszkodnunk. Ha illeszkedünk más országok kutatási, megoldási, szolgáltatási, elemzési, felkészülési, stb. tendenciáihoz, akkor is végig kell gondolnunk, hogy:

- Mit jelent a könyvtárosság számára a digitalizálással kapcsolatos információkezelési kihívás akár a web, akár a könyvtár, akár a globális könyvtári együttműködés szintjén?
- Elemezni kell, hogy az új digitális kulturális környezetben keletkező új tendenciák felismeréséhez, kezeléséhez a könyvtáros szakma humán és bölcsész jellegét **hogyan és milyen irányokba kell terelni** – a digitalizálási szolgáltatások környezetében **szükséges technológiai követelmények folyamatos frissen tartása mellett**.
- Hogyan módosul az egyes szakmák vonzáskörében az adatok és adatkapcsolatok hálózati gondozása, hogyan emeljük ki a tipikus hálózati jellegzetességeket, és hogyan készítsünk minták alapján törvényszerűségeket feladataink támogatására? (Tömegével vannak minták hálózatok működésére az orvosi, a mérnöki, a művészeti, biológiai, matematikai tudományok és azok alkalmazása területein).

A rugalmasság és a szigorú szabályok szempontjából három ellentétesnek látszó kijelentést tehetünk annak érzékeltetésére, hogy a könyvtár összetett, és jelenleg folyamatosan változó működésének támogatására milyen rendszerek kialakítása vált szükségesszerűvé.

1. Nem képzelhető el, hogy a mai könyvtár összes igényét egy rendszerrel vagy egy szállító - fejlesztői tevékenységével lefedhessünk.
2. A rendszer mindig a tegnapi igény alapján épül fel, és nem eléggé rugalmas a folyamatos változás és a sokféleség támogatására, ezért a nyílt platformra alapozó fejlesztési környezet modellje látszik alkalmasnak a változások befogadására.
3. A nyílt és rugalmas környezet mellett a komponensek együttműködésének támogatására szigorú szabályokat, eljárásokat, folyamatokat kell létrehozni informatikai és működési szempontból egyaránt.

Egy új szakmai kultúra megteremtése – fókuszpontban a humán vagy bölcsész kompetenciák (digital humanities)

A digitalizálás nyomán létrejövő minőségi változás az információk létrehozásában, kezelésében, terjesztésében, megújításában a tudományok evolúciójaként jelenik meg az egyes szakterületek tudományos információinak digitalizálását követő hatalmas méretű tudáshalmazokkal. Minden elérhető forrás újabb kutatások kiindulópontjává válhat (immár nemzetközi vonatkozásban is), a közzététel, a kereshetőség és a lehetséges kapcsolatok kiépítése is döntő jelentőségű a megismerés nyilvános tárhelyein, az új tudományos fejlődés inspirálójaként.[6] A könyvtárak feladataiban szintén evolúcióként, paradigmaváltásként, és sok funkció teljesítése során transzformációs folyamatokat generál az alkalmazkodás igénye. A könyvtáraknak meg kell találniuk az adatspecialista feladathoz tartozó szerepköröket, és el kell fogadni a *digital humanities* vagy *digitális bölcsészet* szolgáltatási alkalmait, helyeit és szerepeit.¹⁹

Az adatok és információk új minőségi kezelésének igénye, amelyet gyűjtőnéven vagy irányzatként a **digital humanities** megjelöléssel illehetünk – olyan gyakorlatot igényel, amelynél a kutatók, tudósok, és a tartalomszolgáltatók már a létrehozás során kialakítják az együttműködés alapját jelentő folyamatokat, munkacsoportokat, és a folyamatban szükséges egyeztetési lehetőségek elméleti és technológiai formáit. (Egységes adatok, kategóriák, kulcsszavak, technológiák, formanyelvek, stb.).

A **digitális bölcsészet** (DH) korábban (1940 körül) született megjelölés, amely elméletileg és gyakorlatban is változó tartalmat hordozott fejlődése során. A digitalizálással új minőségben jelentkezik a kutatások és a megszülető információforrások elemzése, értékelése, adatokkal történő felruházása és publikálása, ezért a könyvtárak környezetében a fejlesztési projektek és együttműködések háttérével egészülhet ki. A kollaboráció alapvető DH jellegzetesség, és nem csak könyvtárosok vagy tudományos munkásságok környezetében jön létre. Kathleen Fitzpatrick megfogalmazása szerint a **DH a digitális média és a tradicionális bölcsészet találkozásának eredménye, amelynek során a digitális média új típusú eszközei és technikai hatnak a hagyományos bölcsészetre**, és utóbbi követelmények hatással vannak a digitális médiára is. A digitális bölcsészet gyakorlata nem korlátozható a hagyományos bölcsész feladatokra, hanem hatással lehet minden bölcsész területre és a társadalomtudományokra is (pl. a történelem, antropológia, művészetek, építészet, informatika, film és egyéb média fajták, archeológia, földrajz, néprajz, stb.) Valójában egy szerep vagy minőségi nézőpont, amely a digitális formában megjelenő kulturális örökségre úgy tekint, mint az egymást radikálisan átható kulturális, technológiai, tudományos és társadalmi jelenségekre. A többféle meghatározásból kiszűrhető, hogy a digitális bölcsészet integrálja azokat a jelenségeket és ismereteket, amelyek a publikációk és adataik elemzése és értékelése során meghatározzák a szemléletet, az eljárást, és a módszereket. A meghatározások széles skálájából választhatunk sokféle megfogalmazást, de **a könyvtárak számára lényeges a tudományok fejlődésében vállalt partneri szerep**, amelyben a könyvtár a tudomány fejlődésével párhuzamosan alakítja ki és folyamatosan transzformálja saját elméleti, gyakorlati és technológiai feladatrendszerét és háttérét, a kutatási, oktatási folyamatokban, a kooperatív projektekben való részvételének keretrendszerét.²⁰

A DH választ próbál adni a multidiszciplináris és számítógéppel támogatott kutatás, oktatás és publikálás együttműködésen alapuló kérdéseire és új módozataira – természetesen nem új diszciplínaként, de egy olyan konvergens gyakorlat formájában, amely kiterjed a megosztási céllal létrejött teljes média és tudás jelenségekre és magában foglalja a digitális eszközök, technikák és média arzenálját a kezelésre vonatkozó ismeretekkel együtt. A DH nem csak a digitális kultúrára van hatással a számítógépes környezetben, a világháló, a mobil kultúra és a szociális média elterjedésének függvényében, hanem a tradicionális tudástartalmak megosztásánál is egy új szemléletű, transzformált megoldáseggyüttest, szemléletmód váltást jelent.²¹

A digital humanities irányzatban megfogalmazott általános fejlődési célok teljes összhangban állnak a könyvtárak digitális és hálózati fejlesztési irányzaival. A tudományos kutatás folyamatában a partner szerepre való felkészülés a digitális hálózati kultúra és tudomány fejlesztésében fontos módszer, amelyre jó példák az ún. GLAM irányzat projektjei, amelyben muzeológusok, levéltárosok és könyvtárosok közös nemzeti vagy nemzetközi fejlesztésekben vesznek részt, és kurátoraik vezetésével megalkotják a projektekhez kapcsolódó szabályozásokat, célokat és megoldási terveket számos elméleti tanulmány háttérével. [7]

Szinergia és konvergencia a tudomány fejlődésében és a digitális tartalomkezelésben

A könyvtári szakma változása olyan mértékű és irányú, amelynek teljes felismerése vagy valódi értékelése fontos távlatokat nyit meg, rendkívül izgalmas lehetőségek irányában.

- A digitalizálás a teljesen szeparált ágazatok körében is nagyon hasonló elveken, eredményeken, eszközökön, szabványokon, feltárási és keresési lehetőségeken múlik, erőteljesen növeli a tartalomkezelés, az összefüggések feltárásának képességét és szerepét.
- A digitális tudományos és kulturális tartalom a könyvtárakban lefedi a más ágazatok legjelentősebb nyilvános vagy korlátozottan nyilvános tartalmainak együttesét.
- Jogos az igény, hogy az összességet kezelő szakmai közösség a digitális tartalmak keresésében a legmagasabb szakmaiságot tudja felmutatni, erre legyen képezve, és a munkafolyamatok is kövessék ezt az irányt.
 - * A digitális tartalomkezelésben ismét megnő a könyvtárosság „humán” oldali összetevője: a tartalmak elemzésének képessége, az összefüggések felismerése, a digitális tartalmak magas szintű, elméleti kezelésének képessége.

A könyvtár felkészültségét tekintve képes az összefüggések kiemelésére, szolgáltatásaiban történő használatára, új összefüggések felismerésére, valamint a tudomány műhelyeivel való kooperációra, és természetesen a kooperatív megoldások, munkafolyamatok, rendszerek kezelésére is.

Ennek a szerepfelfogásnak társadalmi elismertetése érdekében az adatmenedzsment szakmai kérdéseiben a könyvtáraknak kulcsszerepet kell vállalniuk, és ebben a W3C-vel is célszerű munkakapcsolatot kialakítani. A központi irányítás munkaanyagaiban már megfogalmazásra kerültek az új szerepek és intézményi missziók – a gyakorlatba történő átültetéshez érdemes megkeresni a kooperációs lehetőségeket, támogatásokat, ugyanis:

- A digitalizálás elképzelhetetlen szervezett könyvtári összefogás nélkül.
- A könyvtárak összefogását rendszerszinten és globálisan kell biztosítani.
- A könyvtárak és a tudomány egymásra utalt a digitalizálásban és annak háttérmunkáiban is.
- Kulturális vagyunk, hagyományaink, tudománytörténetünk nemzeti megörökítése a mi feladatunk, és ha ezzel külföldön is foglalkoznak, érvényt kell szerezniük a magyar vonatkozások megfelelő kezelésének.
 - * *Ennek keretében a magyar kulturális és tudományos eredmények digitális tartalmait és a kapcsolódó adatmátrixokat el kell helyezni a nagy kulturális gyűjtőállomásokon (Euroeana, WorldCat, VIAF, ISNI, Wikidata, Hathitrust, stb.)*
- **A digitalizálás, a tudásháló, az adatmátrixok megszületésükkor is új ismereteket hoznak a kapcsolati háló egyre teljesebb körének köszönhetően.**
- **Az összefüggések felismerése önmagában is új ismeretet jelent, de egyúttal kiindulópontjává válik új következtetések és új tartalmak létrehozásának.** Az összefüggések megismertetése és beépítése a napi tájékoztatófeladatokba a könyvtárak feladata.

A *digital humanities* vagy *digitális bölcsészet* összetett jelenségeiben a számítógépes módszerek lehetőséget adnak elméleti kérdések új szemléletű megválaszolására a közreműködő intézmények kutatóinak, szakembereinek együttműködésével. A szövegelemzés és értékelés módszerei kiegészülnek a számítógéppel támogatott automatikus megoldásokkal (statisztika, vektoranalízis, jelentésbeli és nyelvi elemzések, stb.), a multimédia eszközök igénybevételével, vizualizációs módszerekkel is, amelyek megsokszorozzák az egy kutatási évben elemezhető tartalmak számát. A vizuális, közösségi, mobil és multimédia eszközökkel fűszerezett kommunikációs eljárások egy-egy téma összetett vizsgálatát biztosítják a szükséges szakemberek és intézmények kooperációs projektjeiben, amelynek eredményeit új elemekkel gazdagítja az együttműködés.

A digitalizálás a tudományok fejlődésében és a könyvtárak munkájában mennyiségi és minőségi szempontból is evolúciós jelenségeket idézett elő az adatkapcsolatokkal is jellemzett hálózati tartalmak bővülésével, és a jelentésalapú feltárás fejlesztésével. Az áttekintés hálózati szintű lehetősége, a humán bölcsészet fejlődő gyakorlata, valamint a tendenciák hálózati mintákra alapozott értékelése új fejlődési szakaszt teremtett a könyvtárak számára, amelyben a tanult módszerek alkalmazásával és a szakterületi együttműködések gyakorlatával kiteljesedhet és új szerepeket kaphat a szakma humán összetevőinek együttese.

Jegyzetek

1. Adatok webje – a hálózat új fejlődési iránya, amely nem a dokumentum kapcsolatokra, hanem az adatkapcsolatokra épül
2. Nyílt elérésű, felhasználható kapcsolt adatok – az adatok webje és a szemantikus web jellemző adatkezelése
3. Digitális bölcsészet
4. Internet alapú virtuális világ
5. Könyvtári munkafolyamat, amely a rendszerekben vagy a tájékoztatási, stb. folyamatokban meghatározza rendszer szinten a lépések egymás utániságát, vagy a következő lépések előfeltételeit. A modern könyvtári workflow jobban követi a használói szokásokat és a web technológia alkalmazások sajátosságait.
6. „Az intelligens digitalizáláshoz intelligens hálózatokra van szükség. Ezek pedig csak teljesen új kaliberű hálózatok lehetnek - nyilatkozta Tim Höttges, a Deutsche Telekom vezérigazgatója. A vezetékes és a mobil hálózatok konvergenciája adja az alapját a Deutsche Telekom integrált hálózati stratégiájának. Egy új méretezésű hálózatra van szükség, hogy a digitális világra vonatkozó elképzelések valóra váltásának meglegyen a szükséges műszaki alapja.
<http://www.t-systems.hu/hirek-es-media/hirek/a-jovo-halozata>
7. A hálózattudomány elméleti szakemberei szerint a digitális hálók alakulása általános törvényszerűségek alapján történik (pl. Barabási Albert-László: <http://mindentudas.videotorium.hu/hu/recordings/details/8316>, Behalozva_A_halozatok_csodalatos_vilaga_a_sejtektol_a_vilaghaloig, stb.)
8. Koltay Tibor: A tág értelemben vett digitális bölcsészet (digital humanities) információtechnológiai eszközöket használ az irodalom(tudomány), a nyelvek (nyelvtudomány), a történelem(tudomány) és a filozófia területén folyó kutatás és oktatás támogatására.
<http://ki.oszk.hu/kf/2013/07/a-digitalis-bolcseszet-es-a-konyvtartudomany/>
9. Nyílt, összekapcsolt adatok, a strukturált adatok webes közzétételének és összekapcsolásának megvalósítási módja. Lehetővé teszi a különböző forrásokban található adatok összekötését (a szemantikus web felépítéséhez kapcsolódik). Az adatok tartalmának kapcsolatát a meta adatok értelmezésére használt RDF (Resource Description Framework) keretrendszer biztosítja.
http://www.open-access.hu/tudnivalok_kapcsolt_adatokrol
10. Könyvtári evangelista: fejlesztési koncepciók, új stratégiák, technológiai fejlesztésre vonatkozó tervek készítésére hivatott könyvtáros, vagy könyvtárosok csoportja, akár intézményen kívüli résztvevőkkel
11. Ld. Barabási Albert László : Mindenki lehet a hálózat közepe írását
12. Barabási Albert László: Behálózva – a hálózatok új tudománya
13. Virtual Authority File (OCLC)
14. Több forrásból látható az OCLC könyvtári tudás gráfja, a web oldalukon is szerepel, ld., Ted Fons, Richard Wallis prezentációiban, pl.: <https://www.oclc.org/content/dam/oclc/events/2015/EMEARC-2015/BREAKOUT-N.pdf>
15. Idézzünk Gazda István cikkéből: 1900-ban volt az a híres matematikai kongresszus, amelyen Riemann ismertette azokat a megoldandó matematikai problémákat ... gondoljunk csak Fejér Lipótra, aki 1900-ban éppen 20 esztendő volt, s a Fourier-sorok elméletéhez kapcsolódóan egy fontos cikke jelent meg a francia tudományos akadémia folyóiratában. El is nyerte a Becsületrend kitüntetését. (In: A tudományban és a technikában minden 1900-ban kezdődött. (2008). <http://www.huszadikszazad.hu/paholy/gazda-istvan/a-tudomanyban-es-a-technikaban-minden-1900-ban-kezdodott8230>)
16. Augmented reality (AR): Valós idejű valóvilág-kiterjesztés pl. mobiltelefonnal, amely a környező világgal együtt a fényképező elhelyezkedését és egyéb adatokat is közöl, az általunk látott világot egészíti ki számítógép által generált virtuális elemekkel, további információkkal (múzeumok, boltok, éttermek, szöveg, kép, videó, tervrajz és fizikai valóság együtt, stb.) <https://www.mediapiac.com/digitalis-lap/2010-11-12-szam/Augmented-reality/750/>
17. http://i.telegraph.co.uk/multimedia/archive/02063/Screen-shot-2011-1_2063650i.jpg;
<http://www.crystalinks.com/ar.htm>
18. https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_humanities#cite_note-ReferenceA-37; <https://www.oclc.org/go/en/econtent-access.html>
19. Digitális bölcsészet: vö. <http://www.uncomputing.org/?p=203>, UCLA Center for Digital Humanities
20. Vö. : <http://www.uncomputing.org/?p=203>,
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.135.5015&rep=rep1&type=pdf>
21. http://jeffreyschnapp.com/wp-content/uploads/2013/01/D_H_ShortGuide.pdf

Irodalom

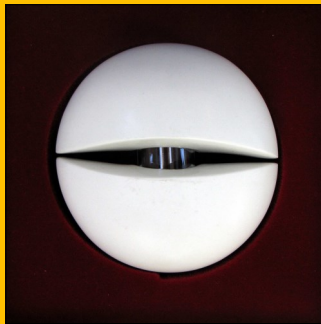
[1] Godby, Carol Jean; Ray Denenberg: Common Ground: Exploring Compatibilities Between the Linked Data Models of the Library of Congress and OCLC. <http://www.oclc.org/content/dam/research/publications/2015/oclcresearch-loc-linked-data-2015.pdf>

- Godby, Carol Jean et al.: The relationship between BIBFRAME and OCLC's linked-data model of bibliographic description: = <http://www.oclc.org/content/dam/research/publications/library/2013/2013-05.pdf>
- Dudás Anikó: Nemcsak weben lenni, hanem webből lenni, Könyvtári Figyelő 59: (1) pp. 45-64.; = <http://ki.oszk.hu/kf/2013/04/nemcsak-weben-lenni-hanem-webbol-lenni-a-funkcionalis-kovetelmenyek-fr-metaadatmodell-csalad-nevtere-es-a-szemantikus-web/>

- Koster, Lucas: Linked data for libraries. Linked data and bibliographic metadata models. / (2009) = <http://commonplace.net/2009/06/linked-data-for-libraries/>
 - Chris Bizer, Richard Cyganiak, Tom Heath: How to publish linked data othe web = [http://sites.wiwiss.fu-berlin.de/suhl/bizer/pub/LinkedDataTutorial/](http://sites.wiwiss.fu-berlin.de/suhl/bizer/pub/LinkedDataTutorial/20070727/) későbbi: <http://sites.wiwiss.fu-berlin.de/suhl/bizer/pub/LinkedDataTutorial/>
 - Tennant, Roy: Getting stated with linked data (2016) = <http://www.oclc.org/blog/main/getting-started-with-linked-data-3/>
- [2] Dempsay, Lorcan: Thirteen Ways of Looking at Libraries, Discovery, and the Catalog: Scale, Workflow, Attention = <http://www.educause.edu/ero/article/thirteen-ways-looking-libraries-discovery-and-catalog-scale-workflow-attention>
- [3] 197 millió OCLC Announces 197 Million Open Bibliographic Work Descriptions = <http://www.oclc.org/data.en.html>
- [4] Horváth Zoltánné: A hálózat vonzásában. A „linked data” szétfeszíti a könyvtári katalógusok kereteit. = *Könyvtári Figyelő*, 61: (4) 2015. pp. 463-481.
- [5] Az OCLC RDF adathalmaz csoport gráfja és a Schema.org Person/személy adathalmazhoz tartozó leírási sémája. = <https://www.oclc.org/content/dam/oclc/.../Breakout-I.pdf>
- Teets,Michael-Goldner,Mathew: Libraries role in curating and exposing Big Data = <http://www.mdpi.com/1999-5903/5/3/429/htm>
- [6] Digital Humanities: Two definitions / By David Golumbia | (2013.) <http://www.uncomputing.org/?p=203>,
- On Scholarly Communication and the Digital Humanities: An Interview with Kathleen Fitzpatrick" = <http://www.inthelibrarywiththeleadpipe.org/2015/on-scholarly-communication-and-the-digital-humanities-an-interview-with-kathleen-fitzpatrick/>
 - Gold, Matthew K: The Digital Humanities Moment (2012) <http://dhdebates.gc.cuny.edu/debates>
 - Humanities Computing as Digital Humanities / Patric Svensson= *Digital Humanities Quarterly*. 2009. = <http://digitalhumanities.org/dhq/vol/3/3/000065/000065.html>
 - A jövő hálózata: az okos hálózatok egészen más dimenzióját igényli a digitalizáció = <http://www.t-systems.hu/hirek-es-media/hirek/a-jovo-halozata>
- [7] Horváth Zoltánné: A (G)LAM nemzetközi digitális kooperáció (galériák), könyvtárak, múzeumok és levéltárak digitális konvergenciája = http://mke.info.hu/konyvtarvilag/category/ii-evfolyam_2014/6_szam_2014/
- Novia, Jennifer: Library, archival and museum (LAM) collaboration: driving forces and recent trends = www.ala.org/.../endnotesvol3no1/2lamcollaboration.pdf

További irodalom

1. Koltay Tibor: A digitális bölcsészet és a könyvtártudomány (2013) = <http://ki.oszk.hu/kf/2013/07/a-digitalis-bolcseszeti-es-a-konyvtartudomany/>
2. IFLA Conference 2014. (13 – 14 August 2014) Theory and research on the convergence of professional identity in cultural heritage institutions (Libraries, Museums, and Archives) beyond technology = <http://www.ifla.org/node/8664>
3. Carli Spina: Keeping up with...augmented reality = http://www.ala.org/acrl/publications/keeping_up_with/ar
4. Augmented reality in healthcare education: an integrative review = <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4103088/>
5. Horváth Zoltánné: A könyvtári információs portáloktól a problémaalapú tudásportálokig – paradigmaváltás? = *TMT*, 59. évfolyam (2012) 6. szám http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=5639&issue_id=538
6. How can knowledge exchange portals assist in knowledge management for evidence-informed decision making in public health? Emma Quinn et al. *BMC Public Health*. (2014): doi: 10.1186/1471-2458-14-443; PMID: PMC4046147 = <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4046147/>
7. Knowledge management. HLWIKI Canada (Health Library wiki) = http://hlwiki.slais.ubc.ca/index.php/Knowledge_management
8. Knowledge management specialist library = <http://www.library.nhs.uk/knowledgemanagement/>
9. Kollár Csaba: Kiterjesztett valóság (Augmented reality) = <http://www.slideshare.net/drkollarcsaba/dr-kollar-csaba-a-kiterjesztett-valosag>
10. Dippold Péter: Trendek az európai könyvtárügyben. (2014) = <http://ki.oszk.hu/kf/2014/04/trendek-az-europai-konyvtarugyben-2/>
11. Horváth Zoltánné: Korszerű könyvtári szolgáltatási trendek = <http://www.mokk.skanden.hu/horvath-zoltanne-korszeru-konyvtari-szolgáltatasi-trendek.html>
12. Digitális bölcsészet Szegeden. Konferencia előadások. = <http://digibolcsesz.ek.szte.hu/>

„...itt gyógyítok – legjobb tudásom és hitem szerint – szeretettel. Nálam a gyógyítás fontos eleme az ölelés, az őszinte szó, a kis beteg bizalmának elnyerése...”

A szeretettel gyógyítók

I.

dr. Abdulrahman Abdulrab Mohamed,

**a Békés Megyei Központi Kórház Gyermekosztálya főorvosa -
és még más is...**

Amíg várom, hogy megérkezzen, az Ambulancia folyosóján emlékek törnek rám. Nagyobbik fiammal 6 évesen az ölemben agyrázkódással érkeztünk ebbe a környezetbe sok-sok évvel ezelőtt. A kisebbikkel allergiás rohammal futottam ugyanide egy éjszakán. A kicsi lányommal szintén egy trauma után kerültünk erre a helyre. Mindig éreztem a biztonságot. Az ódon, megkopott falak között bizalom sugárzik az ide érkezők felé...

Visszaránt a jelenbe, ahogy beszélgető partnerem mosolyogva megérkezik. Azonnal jövök – rázza meg barátságosan a kezemet futtában és továbbisiet, mert beszélgetés előtt még megnéz egy beteget, ha nem bánám. A karonülő, egyéves forma csöppség rémülten visít, mert egy sötétbőrű, fehér köpenyes bácsi közeledik felé és ki tudja, mit akar vele csinálni...

Egy perc sem telik el és a rendelőben csend lesz, majd meghitt gagyogás hallatszik. Viszont félóra is eltelik – nagyjából ennyi idő, amíg barátkozik, vizsgál, gyógyít és elköszön – mire a szobájába invitál Abdul doktor. Kérdezzen bátran – biztat, közben mosolyog, mint mindig.

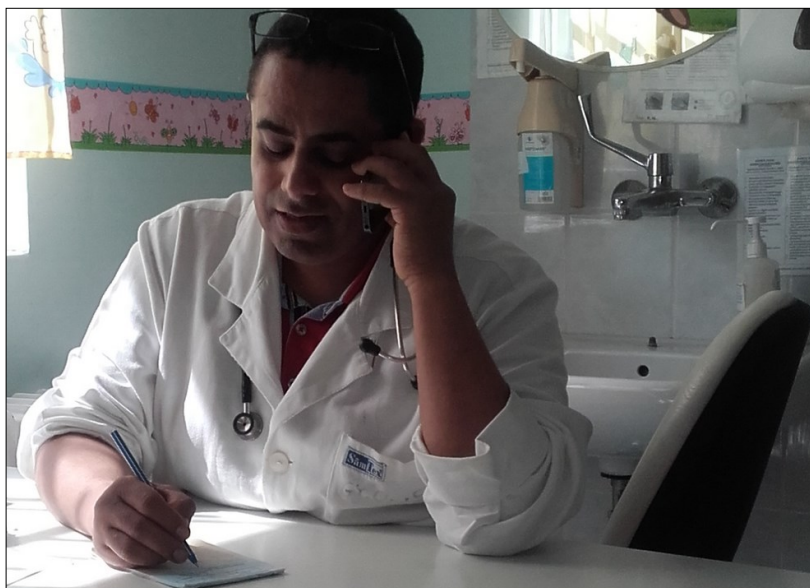
Olyan dolgokról szeretném kérdezni, melyekről eddig másoknak nem beszéltem – adom a furcsa instrukciót, tudva, hogy az utóbbi időben gyakori vendég volt nála a média. Ő meg azonnal belemegy a játékba és már kezd is a történetet:

Ezeket még sehol nem mondtam el ilyen részletesen: egy jemeni kis faluban születtem hét testvéremmel együtt egy nagyon szegény családban, ahol sem ünnepekre, sem nagy vasárnapi ebédekre, sem ajándékokra nem jutott soha pénz. Játékokra sem, így azokat magam készítettem el. Ez már önmagában is szórakoztató volt, azon túl pedig kreativitásra tanított és élvezetes időtöltést jelentett hasonló sorsú barátaimmal! Míg mások utazgattak, országot-világot bejártak, én soha nem jutottam messzebb a szomszéd falunál. Mindezek ellenére valamiért mégis úgy emlékszem vissza, hogy boldog gyermekként éltem. Jóeszű gyerek lévén bejutottam egy tanulmányi verseny országos válogatójára, ahol azonban folyamatosan rossz válaszokat adtam. A tanáromnak gyanús lett a dolog. Hosszas faggatás után kiböktem neki, hogy azért akarok kiesni a versenyből, mert nincs öltönyöm a döntőre. Lett – és ott voltunk a döntőn.

Anyámat nagyon korán elveszítettem, emlékeim sincsenek róla, és tizenéves voltam, amikor apám is meghalt. Kétéves húgom a szemem láttára fulladt meg egy félrenyelte pénzérmétől – de ezt már máshol is elmondtam. Egyetlen támaszom a bátyám volt – amíg volt. Már Magyarországon jártam orvosegyetemre, amikor egy nap telefonáltak otthonról, hogy egy balesetben őt is elveszítettük. Tragédiák sora erősítette bennem az elhatározást, hogy mindenképpen orvos akarok lenni.

Telefon szakítja félbe a visszaemlékezést, azonnal felveszi, válaszol, instrukciókat ad, majd ott folytatja, ahol abbahagyta. Kérdeznem sem kell. Profi – ebben is!

A bátyám még halála után is erősített lélekben, hogy tanuljak, mert ez az egyetlen esélyem egy jobb életre. Így hát – ösztöndíjasként – orvosi diplomát szereztem Szegeden, majd hazamentem Jemenbe. Két év után aztán mégis Magyarországon alapítottam családot és 16 évvel ezelőtt állást kaptam a gyulai kórház gyermekosztályán. Azóta itt gyógyítok – legjobb tudásom és hitem szerint – szeretettel. Nálam a gyógyítás fontos eleme az ölelés, az őszinte szó, a kis beteg bizalmának elnyerése.

Újabb telefonok, egyik a másik után. Hangjában nyoma sincs kapkodásnak, türelmetlenségnek. Megfontoltan válaszol, instruál, hiszen Ő ma az ügyeletes, mindenki Őt keresi, neki referál labor leletekről, lázmérésről és minden osztályos történésről. Türelmesen várok, míg befejezi, élvezettel figyelem, ahogy dolgozik, mert árad belőle a tudás, az empátia és a szeretet valami különös egyvelege. Egy pillanat csend, míg visszarendezi gondolatait, majd folytatja:

Mindig is gyermekorvos akartam lenni. Csodálatos élmény egy beteg gyermek arcán látni a hálás mosolyt, ahogy a gyógyulás útjára lép! Amikor bekerül hozzánk elesett állapotban, megteszünk érte mindent, először szakmailag, aztán a gondviselés és a szeretet erejére bízunk. Működik! Egyszer egy koponyasérült kislány hoztak be hozzánk, akinek sürgős műtétre volt szüksége. Át kellett szállítani az idegsebészetre, ahol profi csapat, sebész és aneszteziológus várta, mégis végig vele maradtam. Arra gondoltam, megnyugtató lehet neki, hogy ott vagyok vele, meg aztán mégiscsak én vagyok a gyerekorvos, szükség lehet rám. Nehéz eset volt, de amikor először láttam mosolyogni műtét után, az olyan volt, mint egy relaxáció. Ezt gyakran érzem munkám során, hihetetlenül jó érzés! A legnagyobb fizetség, amit a munkámért kaphatok.

Beszéljünk szűkebb szakterületéről, a koraszülöttekről. Sokan vannak?

Békés megyében az országos átlagnál egy kicsivel magasabb – 9% – a koraszülések aránya. Ennek sok oka lehet: szociális és/vagy gazdasági helyzet, nem eléggé tudatos és felelős családtervezés, a terhesgondozás és védőnői szolgálat hatékonyságán is lehetne javítani... szóval évente átlagosan 250-300 intenzív ellátásra szoruló újszülött érkezik hozzánk, közülük 2015-ben – a gondos ellátás ellenére – ötöt elveszítettünk. Helyzetünket nehezíti az a speciális állapot is, hogy a gyulai kórház koraszülött osztálya kilométerekre van a szülészeti osztálytól. Egy végtelenül törekeny apróság szállítása pedig embert és technikát próbára tévő feladat.

Viszont, ha már megérkezik ide a baba, igen jó életkilátásai vannak, hiszen a gyulai kórház PIC (Perinatalis Intenzív Centrum) részlege az 1500 gr alatti koraszülöttek tekintetében országosan előkelő helyet foglal el a rangsorban.

Valóban, köszönhetően a jól felkészült csapatnak, a kitűnő műszerellátottságnak, de talán elsősorban a kitűnő nővéreinknek. Ők azok a „katonák”, akik áldozatos munkájukkal megnyerik a csatákat, mi, „hadvezérek” meg learatjuk a győzelem dicsőségét. Tisztelet és köszönet illeti őket, mert biztos háttérrel adnak gyógyító munkánkhoz, mert munkaidejük soha nem az órához, hanem a feladathoz igazodik, és azért, mert elhivatottságukra nap, mint nap számíthatunk.

A térség olykor magas koraszülés száma miatt alkalmanként szükség lehet más intézmények segítségére. Hol vannak ilyenek és milyen a kapcsolat velük?

A szegedi és a kecskeméti koraszülött osztályokkal kiváló kapcsolatot ápolunk. Előfordul, hogy fogadunk vagy küldünk koraszülöttet helyhiány miatt, hiszen ezek a babák speciális ellátást igényelnek és ez valamennyiünk intézményében korlátozottan áll csak rendelkezésre. Ha lehet, akkor tervezetten, intrauterin szállítással oldjuk meg a helyzetet, vagyis az édesanyát szállítjuk oda, ahol szülés után biztonságos helyet tudnak adni a koraszülöttnak. Ez a jobbik megoldás, de nem mindig tudunk élni vele, hiszen rendellenes terhességről beszélünk, ahol gyorsan és váratlanul történnek az események és azonnali ellátást igényelnek. A szállítás másik módja, amikor magát a koraszülöttet utaztatjuk. Ez meglehetősen kockázatos és megterhelő a baba számára. Az utaztatáshoz speciálisan felszerelt mentőautóra van (volna!) szükség, amelyben rendelkezésre áll minden olyan életmentő eszköz, mint a koraszülött osztályon. Ennek hiányában minden ilyen alkalommal az osztályon lévő inkubátort, mobil lélegeztető gépet, infúziós pumpát és egyéb speciális eszközt szereljük be a mentőautóba, majd szállítás után visszatelepítjük az osztályra. Nagyon bonyolult procedúra, értékes időt veszítünk vele akkor, amikor minden perc számít! Hatalmas lépés lenne a korszerű neonatológiai ellátásban egy olyan mentőautó, amelyben minden életmentő eszköz, műszer elérhető, hogy idővesztés nélkül, azonnal megkezdhesük az ellátást, miközben szállítjuk a koraszülöttet. Ezért, ha az álmainról kérdezne – hiszen vannak, mint mindenkinek! – ezt említeném elsőként.

Mennyire tartja ezt elérhető álmoknak? Kitől, milyen segítség szükséges ahhoz, hogy valósággá váljon?

Az álmok arra valók, hogy soha ne adjuk fel őket és tegyünk meg mindent, hogy valóra váljanak. Ezt tesszük mi is, hiszen máris elkezdtük a hivatalos ügyintézését. Először is befogadó nyilatkozatot kell kérnünk az Országos Mentőszolgálat gyulai mentőállomásától, ahol majd várakozik ez a speciális mentőautó.

De hiszen még nincs is mit befogadjanak...!?

Az álmokért nem csak tenni kell, hanem feltétel nélkül hinni is kell bennük! Hiszem, hogy szűkebb-tágabb környezetünkben sokan felismerik majd ennek az „álmoknak” a jelentőségét és segítenek. A hitem nem alaptalan, hiszen máris van egy közhasznú társaság, aki befogadta kezdeményezésünket, számlaszámot bocsátott rendelkezésünkre, ahová érkezhettek a felajánlások. Az első már meg is érkezett! Egy korábban nálunk kezelt koraszülött – ma már egészséges kisgyermek – boldog szülei döntöttek a támogatás mellett, hogy sok-sok korán, vagy betegen érkezett apróságnak esélyt tudjunk adni az egészséges életre.

Büszkék vagyunk rá, hogy a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének országos online folyóirata, az Orvosi Könyvtárak az elsők között állhat e nemes cél mellé azzal, hogy közlésezi a felajánlásokat befogadó számlaszámot!

Köszönöm az Önök és mindazok segítségét, akik közelebb visznek minket álmaink megvalósításához!

A támogatásokat az alábbi számlaszám fogadja:

Összefogás a Sérült Gyermekekért Közhasznú Egyesület

5711 Gyula, Fehér-Körös u. 21.

Számlaszám: 10402623-26257611-00000000

Az Astellas Pharma, a MOTESZ, a Magyar Kórházszövetség és a hazai orvostudományi egyetemek a kiemelkedő hazai orvosi teljesítmények széleskörű elismerésével évről-évre közösen kívánnak tenni azért, hogy az orvosok és az orvosi hivatás megbecsülése a társadalom minden rétegében erősödjön. E cél érdekében közösen

törekcszenek arra, hogy az egészségügyben megtapasztalható pozitív történetek, a különleges elhivatottságról és emberségről tanúságot tevő orvosok és gyógyító csoportok, valamint a példaértékű orvos-beteg kapcsolatok minél szélesebb nyilvánosságot kapjanak. A pályázat életre hívója az Astellas Pharma, amely immár kilencedik esztendeje vállal aktív és meghatározó szerepet e közös munkában. A magyar orvostársadalom legnagyobb, önkéntes tagságon alapuló szervezete, a Magyar Orvostársaságok és Egyesületek Szövetsége (MOTESZ) 2011-ben csatlakozott a kezdeményezéshez. 2013-tól a pályázat meghirdetőinek köre a Magyar Kórházszövetség csatlakozásával tovább bővült. A pályázat szervezésében és lebonyolításában szintén 2013-tól vállal aktív szakmai szerepet a hazai orvosi utánpótlás képzéséért felelős négy magyarországi orvostudományi egyetem: a Semmelweis Egyetem, a Debreceni Egyetem Klinikai Központ, a Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ és a Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ. [http://evorvosa.astellasdij.hu/doc_public/]

„A mai világban, amikor az őszinte szó, a bizalom 'hiánycikk', a jó orvos-beteg kapcsolat a gyógyítás legfontosabb eleme. És az embert próbáló hivatást űző orvosoknak jár az erkölcsi elismerés. Az ünnepeltet szokás megkérdezni, milyen tortát szeretne... Így mi is megkérdezzük minden orvost, milyen díjat szeretne kézbe venni, ha őt szólítanák a díjátadó emelvényre. A díjakat a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemmel (volt Magyar Iparművészeti Főiskola) közösen indított pályázat keretében tervezték.”

[Astellas Díj: Az év orvosa pályázat 2009. In: Családorvosi Fórum 2009. december].

2016-ban az Astellas Közönségdíj, az Év Orvosa megtisztelő cím méltó tulajdonosa – szülők és hozzátartozók szavazatai alapján – dr. Abdulrahman Abdulrab Mohamed, a Békés Megyei Központi Kórház Gyermekosztályának főorvosa, aki a következő „tortát” választotta:

Hát ezért volt gyakori vendég nála mostanában a média.

Amíg az interjú elkészítésére vártam, sietve érkezett az osztály vezető főorvosa, dr. Sipos Péter c. egyetemi docens. Váltottunk néhány szót jövetelem céljáról, majd elnézést kért, hogy mennie kell, de sok ma a súlyos beteg az osztályon.

Vasárnap volt, ebédidő... Ez itt – úgy tűnik – nem szempont. Az időt itt más mércével mérik.

Kifelé jövet a folyosó falairól Micimackó és összes barátja nevetett rám, a kötelező házirend mellett okleveleket és köszönő üzeneteket olvastam, majd az egyik orvosi szoba ajtaja fölött a következő feliratot pillantottam meg – csupa aranyszínű nagybetűvel: ARANYANYU.

De ez már egy másik történet lesz...

Tölgyesi Ágnes
Békés Megyei Központi Kórház
tolgyag@gmail.com

A Bohócdoktorok látogatása osztályunkon

„Két hatalmas ellensége van mindenféle bacillusnak. Az egyik a napfény, a másik a jóízű nevetés.”
(Eötvös Károly)

Tudomásom szerint országosan több, bohócdoktorokat foglalkoztató alapítvány működik. A Gyulai Gyermekosztályt látogatták már a Karitáció-, a Gyógyító Bohócdoktorok Alapítványok küldöttei, valamint nem utolsósorban, a gyulai illetőségű Andor Bohóc, Hurguly György Andor személyében.

Mindig saját jelentkezésük útján kerülünk velük kapcsolatba. Telefonos időpont-egyeztetés történik, hogy a látogatásuk mikor a legalkalmasabb. Mivel kórházi keretek között külön pénzösszeg nem áll rendelkezésre a kórházban fekvő gyermekek szórakoztatására, ezen felajánlásoknak különösképpen örülünk. Ha valamely ünnep (Mikulás, Karácsony, Húsvét, Gyermeknap) közeledik éppen, próbálom ahhoz az időponthoz közel terelni, időzíteni a látogatást.

A legalkalmasabb időpont a Bohócdoktorok megjelenésére kórházi viszonylatban a csendes pihenő időszak, mivel ilyenkor minden gyermek az ágyában tartózkodik, így senki nem marad le – pl. egy vizsgálat miatt – az élményről. A Bohócdoktorok kórteremről kórteremre járnak, illetve a szakrendelők várótermeiben is megjelennek. Adott esetben, a szakrendelésre is bebocsájtást kaphatnak... Ilyenkor átveszik a rendelő orvosától a „stafétabotot” és már írják is a jókedv receptjét. Kíséretet, irányítást természetesen mindig kapnak, ezt saját feladatomban érzem. Fotót gyermekről, csak szülői hozzájárulással készíthetnek.

A Bohócdoktorok beöltözve és nagy-nagy vidámsággal érkeznek. Lufit hajtogatnak az egyéni igényeknek, speciális figura-kívánságoknak megfelelően, és lenyűgöző módon mindent tudnak! **Nincs**, ami nincs! Szórakoztatnak, a tréfás-mókás, vicces jelenetek tárháza számtalan. Nemcsak a spontaneitás és a rögtönzés művészete csillan meg, de a beteg gyermekek látogatására való felkészültség is megmutatkozik. Bevonják a szülőket, az ápolókat, az orvosokat, szint hoznak a kórházi mindennapokba. Jelenlétüket barátkozás, jókedv kíséri, elterelik a figyelmet a betegségről, a kórterem bezártságáról.

Amint híre megy a „meglepetésnek”, izgalommal, kukucskálásokkal teli a várakozás a következő kórteremben.

A „véletlenszerű” sapkaelhagyás koreográfiája, a vidám javaslatok a gyógyuláshoz elmaradhatatlan pillanatai ezeknek a „viziteknek”.

A Bohócdoktorok az osztályon dolgozókat is előszeretettel megszólítják; a magányosan végzendő ápolási lapok töltését ilyenkor egy kicsit halasztani illik. A látogatásukat követő napokban „lufidekoráció” díszíti a kórtermeket. A Bohócdoktorokkal való találkozás mindenkinek emlékezetes élmény marad.

Andor Bohóc a helyben hajtogatott lufikon kívül az előzetesen általa gyűjtött plüss állatokat, játékokat, használt ruhákat is hoz a szociálisan rászoruló gyermekek részére.

A megfogható tárgyi ajándékokon túl a receptre felírt „nevető cseppeket” naponta 3x kell(ene) szedni mindenkinek. A nevetés, a vidámság szervezetre gyakorolt jótékony hatásáról sok pszichológiai-, tudományos munka beszámol.

Látva a Bohócdoktorok tevékenységének pozitív hatását, meg merem kockáztatni, azt az akár kezdeményező kijelentést, hogy a Gyermekosztályokon napi szinten szükség lenne a munkájukra – de legalább hetente kétszer – pl. részmunkaidős foglalkoztatásában.

Fiszter-Fábián Krisztina
Osztályvezető főnővér

Békés Megyei Központi Kórház Gyermekosztálya

Balanyi Tünde

Bács-Kiskun Megyei Kórház

Orvosi Könyvtár

balanyit@kmk.hu

Könyvtárosi pályámat 1989-ben kezdtem Kecskeméten a Katona József Megyei Könyvtárban.

Diplomámat 1996-ban vettem át a bajai Eötvös József Főiskolán. Közművelődési könyvtárosként a könyvtáros munka szinte minden területébe betekintést nyerhettem.

GYES után 1995-ben úgy alakult az életem, hogy nem tudtam visszamenni a megyei könyvtárba dolgozni. Lehetőségem nyílt, hogy a Megyei Kórház Orvosi Könyvtárában folytathassam könyvtárosi munkámat. Nagyon nagy változás volt ez számomra, hiszen egy teljesen új szakterületbe csöppentem. Hála kolleganőim odaadó segítségének, hamar beletanultam a feladatba. Kihívásokkal teli munkámat nagyon szeretem.

Könyvtárunk napjainkra elég mostoha körülmények közé került, de ettől függetlenül próbáljuk olvasóink igényeit lehetőségeinkhez mérten maximálisan kielégíteni.

Napi nyolc óra munka, és a háztartás vezetése után nem sok idő jut a szabadidős tevékenységre. Ha időm engedi, a szabadban szeretek lenni. Ilyenkor futok, sétálok vagy kerékpározok. Télen a bikram jógát helyezem előnybe.

Fotó: <https://www.kmk.hu/cms/kecskemet/mammografia>

Emlékek és búcsú Huttkay Emőkétől

2016 februárjában elhunyt régi kedves kollegánk, Huttkay Emőke könyvtáros.

Az elmúlt több évtized alatt számtalanszor találkoztunk, beszélgettünk. Az egyetem szervezeti egységeiben folyó könyvtári munkát jól ismertük, a könyvtári hálózat vezető könyvtárosa, s a mindenkori igazgató is rendszeresen látogatta a tanszéki, klinikai könyvtárakat, ellátva a szakfelügyeleti munkát, így gyakran megfordultunk Emőke munkahelyein, s természetesen egyéb alkalmakkor is találkoztunk.

Huttkay Emőke közel 50 éven át két egyetemi könyvtári egységben dolgozott, Nagy Lajos vezette Sebészeti Klinikán kezdett. A Klinika könyvtári állományát a hetvenes évek végén a Nagyvárad térre költöztették, így az állomány a „NET Közös Könyvtár”-ba került. A Sebészeti Klinika nem volt szerves része a NET Közös Könyvtárnak, de Emő halk, kedves, alkalmazkodó személyisége nagyban hozzájárult a „társbérlet” zökkenőmentes működéséhez. Sőt, rendszeresen segítségére volt a Közös Könyvtárban dolgozó kollégáknak. Majd több évtizeden keresztül a Radiológiai és Onkoterápiás Klinika megbecsült, mindenki által tisztelt és szeretett könyvtárosa volt. Bárki bizalommal fordulhatott Hozzá, mindig lehetett Rá számítani, de a számára felajánlott segítséget csak nagyon ritkán fogadta el.

Az emlékek bár fakulnak, azonban ilyen kedves munkatárs távozásakor bizony felidéződnek a régebbi, s a közelmúlt találkozásai. A Radiológiai és Onkoterápiás Klinika egyszemélyes könyvtárosaként végezte a beszerzéseket: a szükséges könyveket, s a kutatók munkájához szükséges legfrissebb közleményeket. Jól ismerte az adatbázisokat, élenjáróan követte a Web of Science, a Scopus adatbázisok szoftverváltozásait, lekereste a citációkat. Munkája elismeréseként 2007-ben kiváló dolgozó díjban részesült. Elsők között tanulta meg a Magyar Tudományos Művek Tára, az MTMT használatát, az adatfeltöltés bonyolult lépéseit, s az egész Klinika MTMT anyagát karbantartotta. Látogatásaink során megbeszéltük a legfrissebb és várható fejlesztéseket, s azok hasznosítását.

Ha a Központi Könyvtárból bárkinek dolga akadt a Klinikán, az ajtóban várta, segített a regisztrációnál, kísérté az orvoshoz, s kérte, hogy amikor végez az illető, kopogjon be hozzá, s beszéljék meg, mit tud még segíteni – és „igyunk meg egy kis kávé-t süteménnyel”. Engem is mindig a Klinika ajtajánál várt, antik porcelán kávéscsészéből utánozhatatlanul finom kávéval kínált, s beszélgettünk, hogy aktuális könyvtári feladatokról s egy kicsit a magánéletünkről is.

Egyszer megjegyeztem, hogy milyen szép sálja van. Másnap mintegy 10 sállal bejött, s a Központi Könyvtár munkatársai válogathattak belőle.

A Központi Könyvtár rendezte az Informatio Medicata konferenciákat, mely ugyan nemzetközi volt, de nagyon kis pénzzel gazdálkodtunk, s a könyvtáros kollegák voltak a rendezők, köztük Emőke is. Igazította a ruhatárat, regisztrálta az érkezőket, beszélgetett a tanácstalan látogatókkal – soha sem tolakodva, hanem pusztán segítve – hogy mindenki megtalálja a számára hasznos előadásokat vagy a megfelelő kiállítót. Mindig gondosan ügyelt elegáns megjelenésére.

Sokat olvasott. Szinte állandóan volt egy-egy mű, amelyről szívesen beszélt, ami éppen foglalkoztatta, s tervezte a következő olvasnivalót: klasszikus és friss témájú műveket, magyart és külföldit egyaránt.

Kiterjedt baráti köre volt, különleges emberek ismerték és szerették. Betegsége ellenére vidám volt, mindig tudott viccelődni, tréfálkozni, még saját magán is. Ez a legnagyobb emberek sajátja.

Lakását rendkívül ízlésesen és praktikusán rendezte be, így nem csoda, hogy nyugdíjasként egyre ritkábban mozdult ki a joggal nevezhető „kis ékszerdoboz”-ból. Örült, hogy végre hajnalig olvashat, tudván, másnap nem kell korán kelnie.

Nyugdíjazása után is tartottuk a kapcsolatot, beszéltünk az egyetemi változásokról, az MTMT-ről, s persze a magánéletünkről – még fél évvel ezelőtt is. Szóba kerültek a családi kapcsolatok. Emókének különösen anyósával volt meghitt kapcsolata, s természetesen a Berhidán élő rokonaival is. Megbeszéltünk egy találkozót, de sajnos erre már nem került sor.

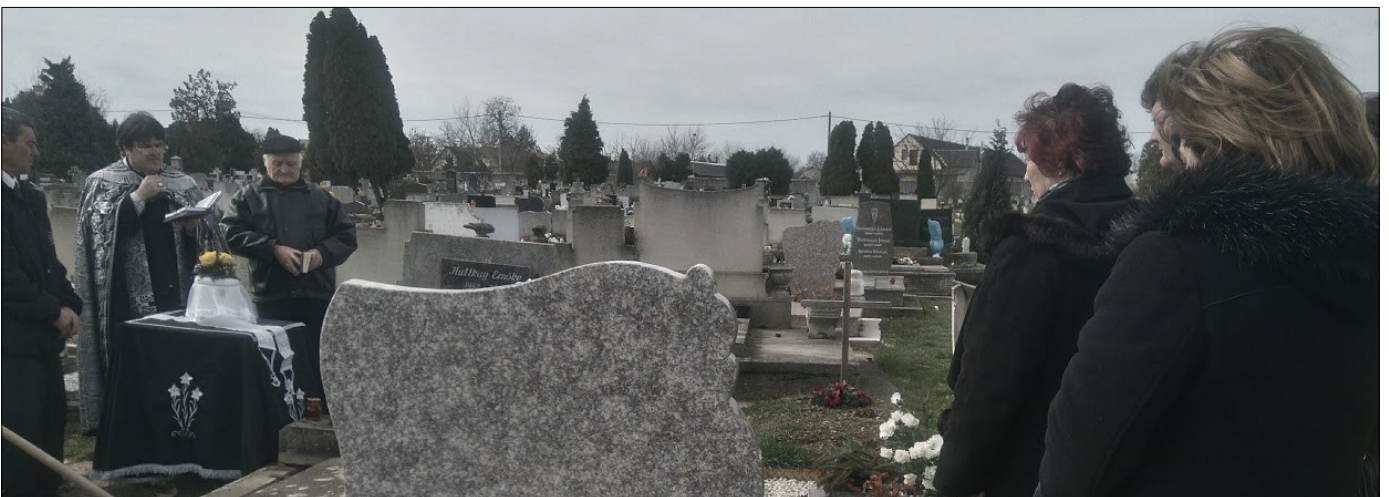
2016. március 5-én vettünk búcsút Huttkay Emókéától a berhidai Szent László Katolikus Templomban, a Semmelweis Egyetem Radiológiai és Onkoterápiás Klinika és a Központi Könyvtár egy-egy koszorúval volt képviselve a temetésen.

A Radiológiai és Onkoterápiás Klinika és a Központi Könyvtár munkatársai az alábbi G. Hajnóczy Rózsa idézettel búcsúznak:

„Csak az élet a valóság, a halál múltó állapot, más alakban, más összetételben folytatódik az élet.”

Vasas Livia és Tichy Rita
Semmelweis Egyetem Központi Könyvtár

A folyóirat célja:

Az Orvosi Könyvtárak folyóirat célja aktuális orvosi könyvtárosi, könyvtárszakmai és egészségügyi témájú információk közlése. Ezen belül megjelentet eredeti és összefoglaló közleményeket, beszámolókat, híradást ad szakmai képzési lehetőségekről, úti jelentéseket, MOKSZ tagkönyvtárakat érintő híreket közöl, valamint az orvos és könyvtáros szakma képző intézményeinek hallgatói számára publikálási lehetőséget biztosít, közli a hallgatók írásait, illetve azok kivonatát. A kéziratok elbírálásának, illetve elfogadásának joga a szerkesztőséget illeti. Az eredeti közlemények elbírálása peer-review rendszerben történik.

Kéziratok beküldése: a

A kéziratokat a szerkesztőség a gracza.tunde@lib.pte.hu e-mail címen fogadja. Az eredeti közlemények Orvosi Könyvtárakban való publikálásának feltétele, hogy a cikk korábban még nem jelent meg és az Orvosi Könyvtárakhoz való benyújtással egy időben máshova még nem került beadásra, valamint a kézirat benyújtását valamennyi szerző jóváhagyta és a közlemény a Helsinki deklaráció (1975, revízió 2008) előírásainak megfelelő.

Az eredeti közlemények szerkezete:

A címdalton magyar és angol nyelvű cím, szerző(k) neve és munkahelye(i) (a szerző neve mellett felső indexszel jelölve); magyar és angol nyelvű összefoglaló max. 80-80 szó terjedelemben, megfogalmazásában a közlemény lényegét megragadó és annak szerkezetét követő; magyar és angol nyelvű kulcsszavak (max. 4-4); rövidítések jegyzéke (angol nyelvű rövidítések lehetőség szerinti lefordításával); szöveg (bevezetés, cél, módszer, eredmények, discussio/megbeszélés); irodalomjegyzék (Vancouver stílus); táblázatok, ábrák; táblázatok és ábrák jegyzéke; levelező szerző elérhetősége.

A Szerkesztőség címe: 7624 Pécs, Szigeti út 12..

A megjelent közlemények tartalmáért a szerzők felelnek.
For the content of the articles the authors are responsible.

Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének
negyedévenként megjelenő hivatalos lapja

ISSN 2061-036X (nyomtatott)

ISSN 2061-0378 (online)

Honlap: <http://http://moksz.webnode.hu/>

Facebook: <https://www.facebook.com/orvosikvtarak>

Kiadja: A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége

1125 Budapest, Diós árok 3.

Tel: +36 1 354-5369

Lapigazgató:

Dr. Palotai Mária, PhD – MOKSZ elnök

E-mail: palotai.maria@aek.hu

Főszerkesztő:

Dr. Gracza Tünde

E-mail: gracza.tunde@lib.pte.hu

Társszerkesztő:

Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes

E-mail: tolgyag@pandy.hu

Segédszerkesztő:

Bérczy Ildikó

E-mail: konyvtar@jahndelpest.hu

Angol nyelvi tanácsadó: Kiss Tamás

E-mail: kiss.tamas@lib.pte.hu

Szerkesztőség címe:

7624 Pécs, Szigeti út 12.

E-mail: gracza.tunde@lib.pte.hu

Adószám: 18230082-1-42

Nyomtatásban megjelenik 50 példányban

DOI: 10.18424/OK.2016.2

